

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN HET PERCEEL 102G LANGSHEEN ISSEGEM – BUURTWEGEN NRS. 5 EN 6 TE OOSTERZELE (OOST- VLAANDEREN)

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 869

Rapport opgemaakt door: Maarten Praet

Derbystraat 51

9051 Gent

februari 2019

Dossiernr. 25290.R.01 (intern)

Projectode: 2019A262

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van het perceel 102G langsheen Issegem – Buurtwegen nrs. 5 en 6 te Oosterzele (Oost-Vlaanderen)

Auteurs

Maarten Praet

Projectnummer

- 25290 (intern)
- 2019A262 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en datum

Gent, februari 2019

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 869

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	21/02/2019	Interne draft
v1	21/02/2019	Externe draft
v2	21/02/2019	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Maarten Praet
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts en Pedro Pype
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van resultaten.....	8
1	Inleiding.....	8
1.1	Thesaurus	8
1.2	Administratieve gegevens	8
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek.....	9
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	9
1.6	Onderzoeksstrategie	12
2	Aard van de bedreiging	12
2.1	Huidige situatie	12
2.2	Toekomstige situatie	14
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse	16
3.1	Topografische situering.....	16
3.2	Bodemkundige situering	19
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	24
4.1	Historische situering.....	25
4.2	Inventaris bouwkundig erfgoed	26
4.3	Beschermde monumenten.....	27
4.4	Beschermde stads- of dorpsgezichten	28
4.5	Centrale archeologische inventaris (CAI)	28
4.6	Bekrachtigde archeologienota's.....	32
4.7	Cartografische bronnen	34
4.8	Recente landschapsveranderingen	40
5	Assessmentrapport: controleboringen	42
5.1	Inleiding.....	42
5.2	Boringen	42
5.3	Boortranssect.....	50
5.4	Conclusie	51
6	Besluit.....	53
6.1	Interpretatie en datering.....	53
6.2	Samenvatting en potentieel tot kennisvermeerdering.....	53
7	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	54
8	Bibliografie	55

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2018) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	9
Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019).....	10
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (CadGIS 2019).....	11
Figuur 4: Verkavelingsplan (huidige toestand) (Initiatiefnemer 2019).....	13
Figuur 5: Foto van het studiegebied vanuit het noordwesten genomen (Initiatiefnemer 2019).....	13
Figuur 6: Verkavelingsplan (nieuwe toestand) (Initiatiefnemer 2019).....	15
Figuur 7: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019).....	16
Figuur 8: Terreinprofiel van de huidige en nieuwe toestand (Initiatiefnemer 2019)	17
Figuur 9: DTM (1m) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	18
Figuur 10: Hillshade (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	18
Figuur 11: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	19
Figuur 12: Quartairgeologische sequentie (type 3) ter hoogte van het studiegebied (type 3) (Geopunt 2019)	20
Figuur 13: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	21
Figuur 14: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	21
Figuur 15: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	22
Figuur 16: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	23
Figuur 17: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed weergegeven op een orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)	26
Figuur 18: Weergave van de locaties met beschermde monumenten weergegeven op een orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)	27
Figuur 19: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1.000m weergegeven op een DTM (1m) (Centraal Archeologische Inventaris 2019; Geopunt 2019).....	29
Figuur 20: Bekrachtigde archeologienota's in de omgeving weergegeven op een orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied en een buffer van 1000m en 2000m eromheen (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)	32
Figuur 21: Uitsnede van de Horenbaultkaart (Het Land Van Aalst 1596) (Geraadpleegd op http://www.hetlandvanaalst.be/wordpress/cartografie/).....	34
Figuur 22: Fricxkaart (ca. 1712) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	35
Figuur 23: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	36
Figuur 24: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	37
Figuur 25: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	38
Figuur 26: Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	39
Figuur 27: Luchtfoto 1971, panchromatisch met aanduiding studiegebied (Geopunt 2019)	40
Figuur 28: Orthofotomozaïek (1990) met aanduiding studiegebied (Geopunt 2019).....	41
Figuur 29: Orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	41

Figuur 30: Boorplan weergegeven op een orthofoto (2017) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	42
Figuur 31: Foto van boring 1 (ABO nv 2019)	43
Figuur 32: Foto van boring 2 (ABO nv 2019)	44
Figuur 33: Foto van boring 3 (ABO nv 2019)	45
Figuur 34: Foto van boring 4 (ABO nv 2019)	46
Figuur 35: Foto van boring 5 (ABO nv 2019)	47
Figuur 36: Detailfoto van baksteen- en houtskoolresten net onder de A-horizont (ABO nv 2019)	48
Figuur 37: Foto van sterk puinhoudende laag met veel baksteenresten net boven de C-horizont (ABO nv 2019)	48
Figuur 38: Boorprofielen van de uitgevoerde controleboringen (ABO nv 2019).....	49
Figuur 39: Boortranssect noordwest-zuidoost (ABO nv 2019)	50
Figuur 40: Boortranssect noordoost-zuidwest (ABO nv 2019)	51

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Overzichtstabel van de huidige situatie (ABO nv 2019)	12
Tabel 2: Overzichtstabel van de nieuwe loten (Initiatiefnemer 2019)	14
Tabel 3: Tabel met geraadpleegde bronnen	24
Tabel 4: Overzichtstabel van het bouwkundig erfgoed in de omgeving van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019)	26
Tabel 5: Overzichtstabel van de beschermde monumenten in de omgeving van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019)	27
Tabel 5: Overzichtstabel CAI (Centraal Archeologische Inventaris 2019)	32
Tabel 6: Tabel met bekrachtigde archeologienota's in de omgeving van het studiegebied (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019)	33

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Oosterzele, Issegem, Balegem, groeve, middeleeuwen, nieuwe tijd

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2019A262
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
straat + nr.:	Issegem buurtwegen nrs. 5 en 6
- postcode :	9860
- fusiegemeente :	Oosterzele
- land :	België
- Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	
Kadaster	
Gemeente :	Oosterzele
- Afdeling :	2
- Sectie :	A
- Percelen :	102g

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate archeologisch relevante lagen bedreigd worden door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

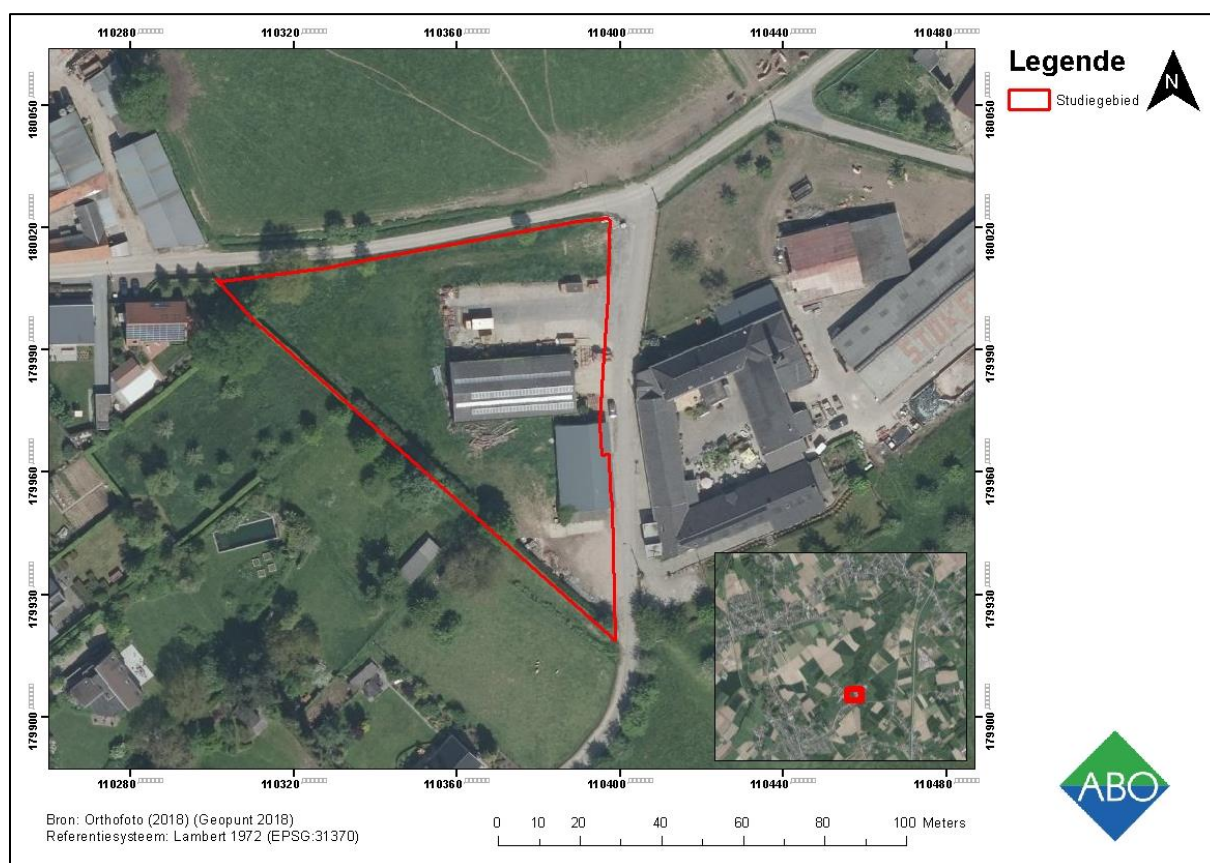
1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van het bekomen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden ter hoogte van het kadastraal perceel 102G.

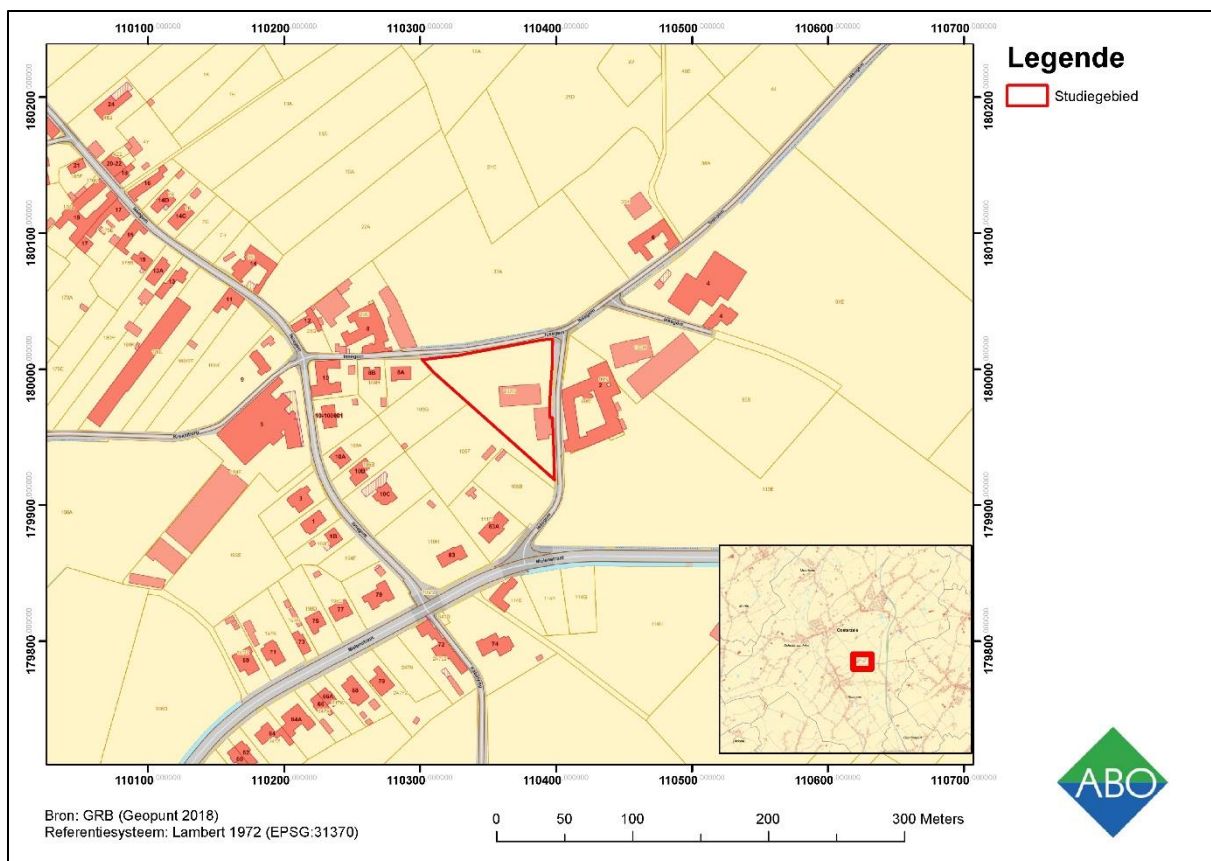
Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 3.000m² overschrijdt (ca. 5.065m²) en de ingreep in de bodem de grens van 1.000m² (ca. 5.065m²) overschrijdt, buiten een archeologische zone, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een omgevingsaanvraag, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.2. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van een bureauonderzoek.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

De grenzen van het onderzoeksgebied stemmen overeen met de grenzen perceelgrens van het perceel 102G (Afd. 2, Sectie A) (Figuur 1 - Figuur 3).

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2018) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

Federale
Overheidsdienst
FINANCIËN

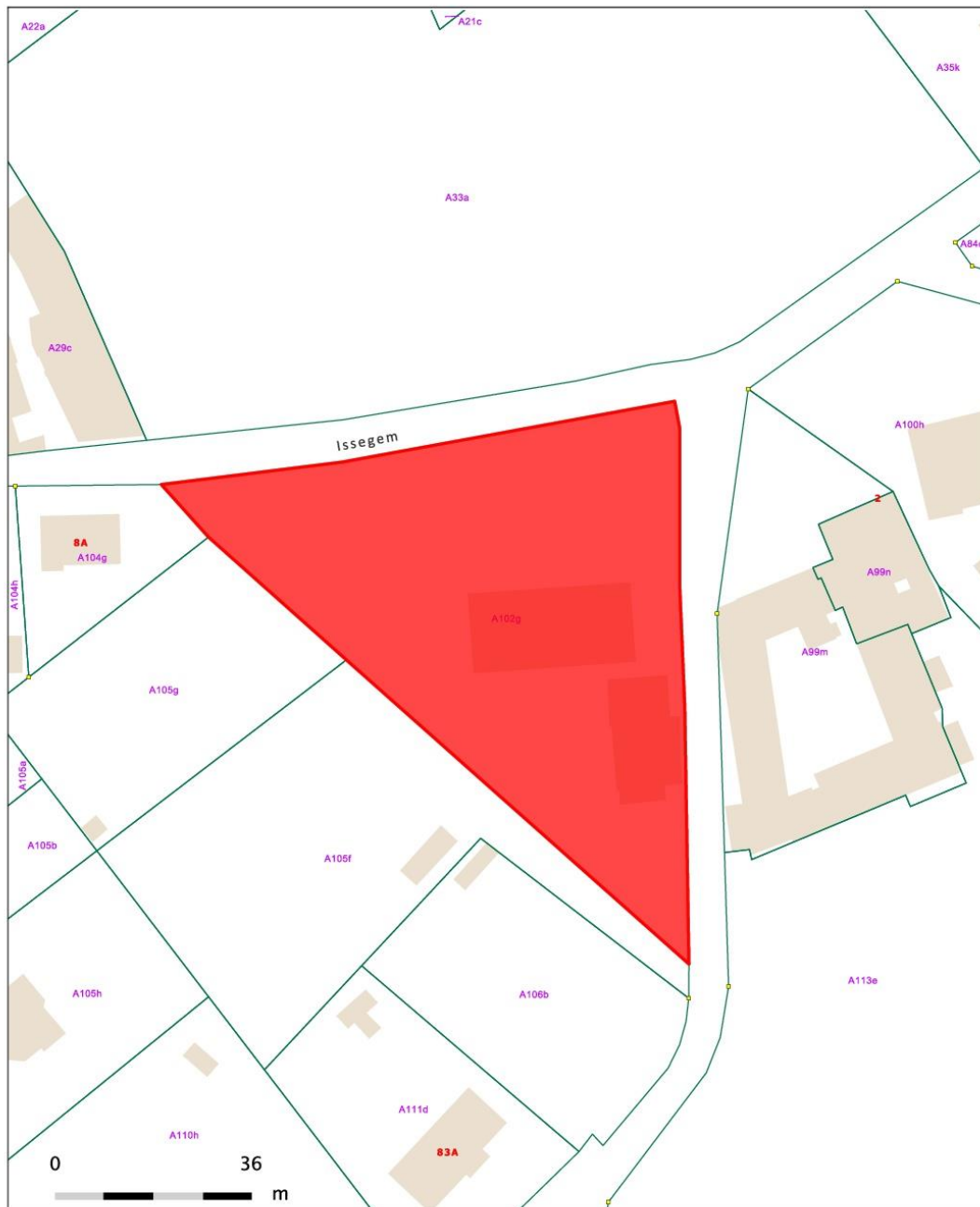
Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

Kadaster

Gecentreerd op: OOSTERZELE 2 AFD/BALEGEM/

Meest recente toestand

Schaal: 1/1000

© 15/01/2019 - De AAPD is de auteur van het kadastraal percelenplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal percelenplan geleidelijk vervangen door een dataset beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal percelenplan.

Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (CadGIS 2019)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst.3). Hiertoe werden zowel cartografische bronnen als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst.4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

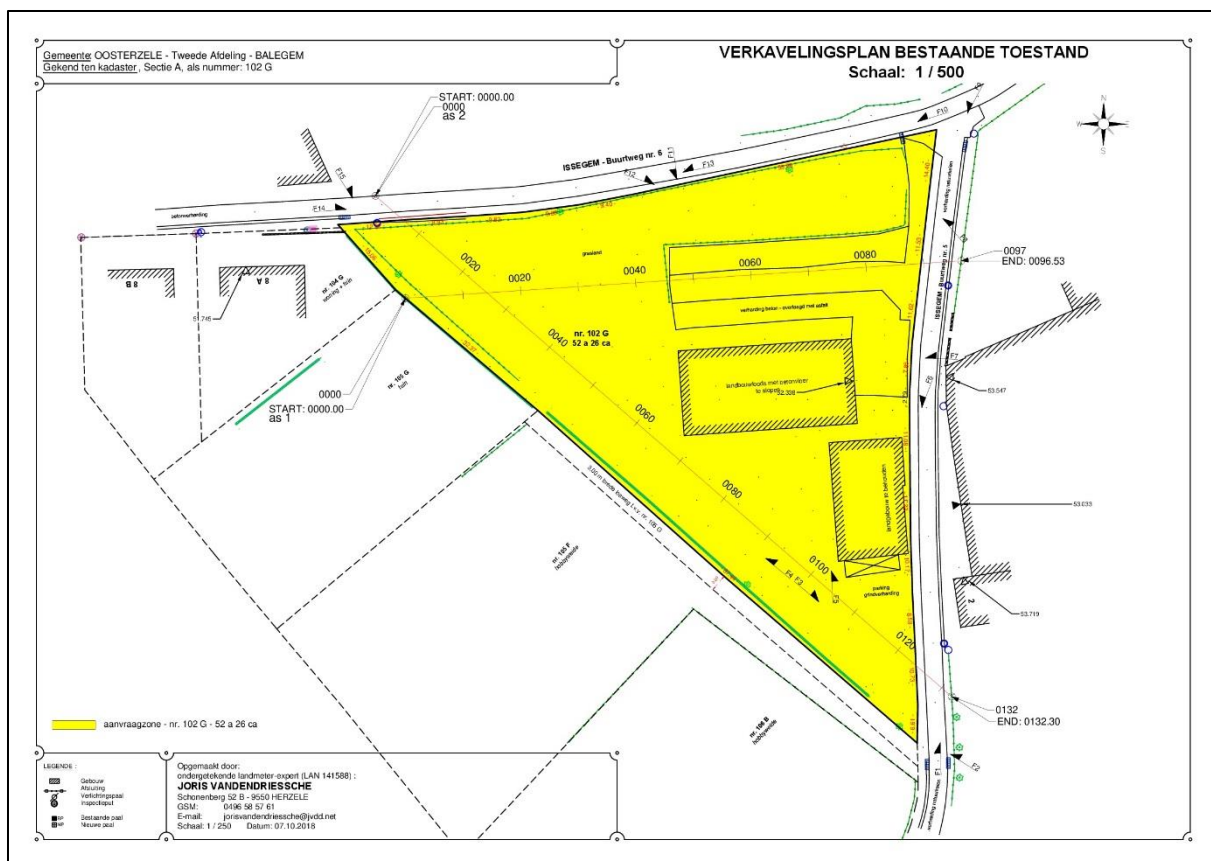
Alle plannen binnen dit hoofdstuk zullen in een bijlage worden toegevoegd voor een optimale leesbaarheid.

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het studiegebied omvat momenteel 1 perceel: 102G, Afd. 2, Sectie A te Oosterzele. Het terrein is deels bebouwd (Tabel 1; Figuur 4 - Figuur 5). Het betreft een landbouwloods met betonvloer (446m²) (te slopen) en een landgebouw (268m²) (te behouden). De betonplaat is ca. 20cm dik (Initiatiefnemer 2019). Verder is een deel van het studiegebied ook voorzien van een betonverharding met een bovenliggende asfaltlaag (673m²). Het grootste deel van het studiegebied is echter grasland (3.678m²).

Beschrijving	Oppervlakte (m ²)	Dekkingsgraad (%)
Bebouwing	714	14,10
Verharding	673	13,29
Grasland	3.678	72,62

Tabel 1: Overzichtstabel van de huidige situatie (ABO nv 2019)

Figuur 4: Verkavelingsplan (huidige toestand) (Initiatiefnemer 2019)

Figuur 5: Foto van het studiegebied vanuit het noordwesten genomen (Initiatiefnemer 2019)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het kadastraal perceel 102G wordt herbestemd tot acht percelen bouwgrond (loten 1 tot en met 8) (Tabel 2; Figuur 6). Elk van deze loten zijn geschikt voor het oprichten van een half-open bebouwing of, na het samenvoegen twee aanpalende loten, geschikt voor het oprichten van 4 alleenstaande ééngezinswoningen.

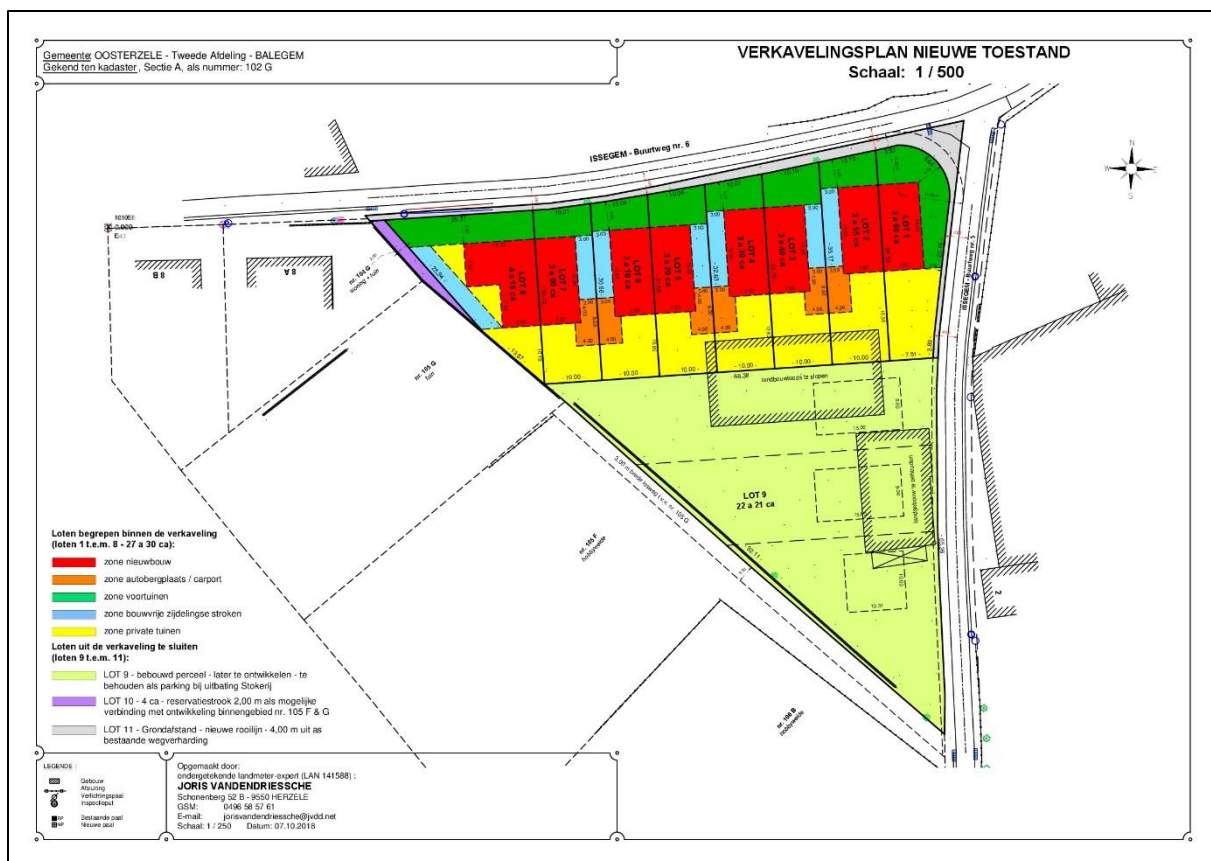
LOT 9 betreft een restlot - uitgesloten uit de aanvraag - later te ontwikkelen - op heden te behouden als parkeerruimte bij de uitbating van het tegenoverliggende koffiehuis en de stokerij. LOT 10 betreft een reservatiestrook uitgesloten uit de aanvraag — om bij een mogelijke ontwikkeling (met wegaanleg) van de kadastrale percelen nrs. 105 F, 105 G & 106 B een doorgang traag verkeer te genereren. LOT 11 - perceel vrijwillige grondafstand aan het voorliggende openbaar domein - uitgesloten uit de aanvraag. Gezien deze loten in een latere fase nog steeds ontwikkeld zullen worden, wordt dit binnen de huidige archeologienota eveneens als een bodemingreep opgenomen.

De landbouwloods - zoals aangegeven op het Verkavelingsplan 'Bestaande Toestand' zal bij goedkeuring van de aanvraag gesloopt worden, samen met het opbreken van de naastliggende beton-/asfaltverharding. Het noord-zuid georiënteerde gebouw in het zuidoosten van het studiegebied blijft behouden.

Gezien de exacte bodemingrepen nog niet gekend zijn, wordt uitgegaan van een maximale verstoring van de bodemopbouw. Bijgevolg worden mogelijke archeologische resten bedreigd, indien blijkt dat de bewaringstoestand gunstig is en er archeologisch relevante lagen aanwezig zijn.

Lot	Totale oppervlakte lot (m ²)	Binnen verkaveling? (ja/nee)
1	360	Ja
2	355	Ja
3	340	Ja
4	330	Ja
5	320	Ja
6	310	Ja
7	300	Ja
8	415	Ja
Totale oppervlakte binnen verkaveling	2.730	n.v.t.
9	2221	Nee (later te ontwikkelen)
10	4	Nee
11	n.v.t.	Nee

Tabel 2: Overzichtstabel van de nieuwe loten (Initiatiefnemer 2019)

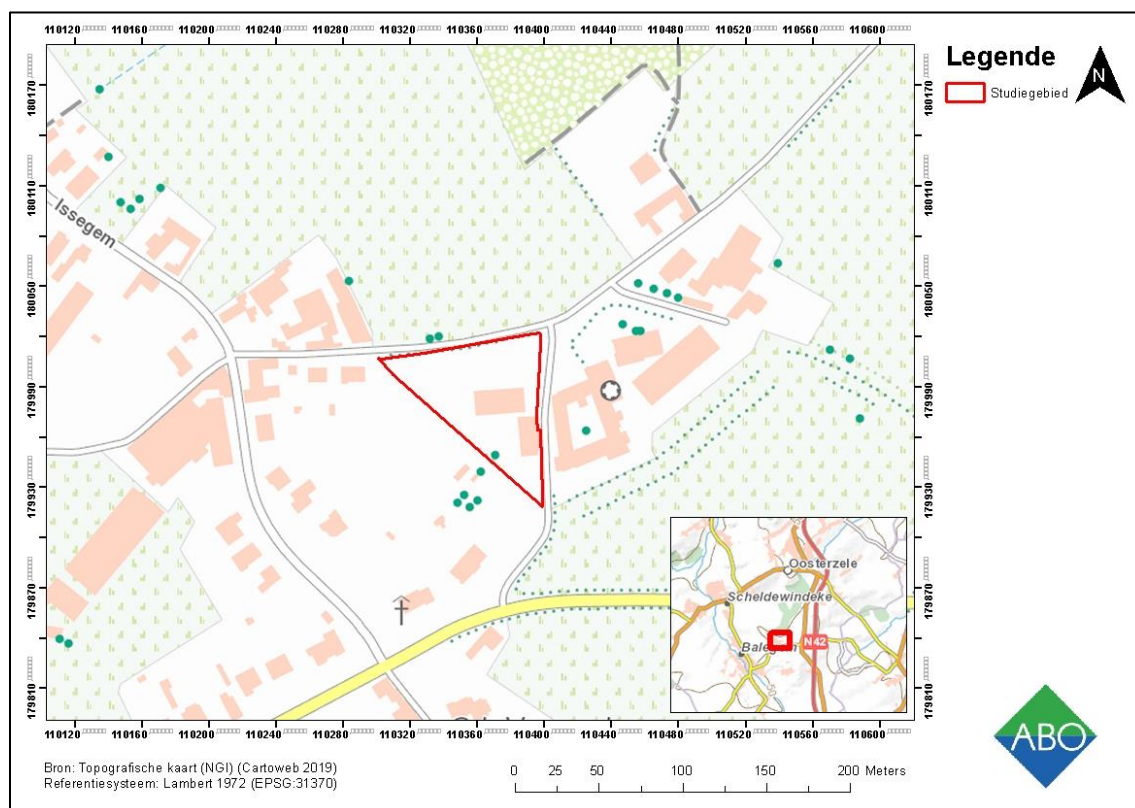
3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Het studiegebied bevindt zich in het gehucht Issegem, ten noordoosten van Balegem en ten zuidoosten van Scheldewindeke en Oosterzele (Oost-Vlaanderen) (Figuur 7). Op zo'n 100m ten noorden van het studiegebied is het Ettingebos gelegen. Het kasteelpark van Keiberg bevindt zich ten noordoosten van het Ettingebos. Dit bos en park zijn ontstaan langsheen de Kleine en Grote Ettingbeek - een vertakking van de Molenbeek. De Molenbeek is de grootste waterloop in de omgeving en stroomt op zo'n 1,3km ten westen van het studiegebied naar het noorden toe. Het landschap is gekarakteriseerd door bebouwing ter hoogte van de dorpskern van Issegem, omgeven door weilanden en akkerlanden. Binnen het studiegebied is een loods en gebouw gelegen, aan de overzijde van de weg bevindt zich de landbouwstokerij Van Damme.

Het huidige wegennet is sterk gelijkend op het wegennet van cartografische bronnen uit de 18de eeuw (zie hfst. 4.7). Zo is de vroegere heerlijkheid Issegem ontstaan door een drietal kruispunten van wegen, waardoor een driehoekige tot pentagonale vorm is ontstaan waarbinnen het studiegebied is gelegen. De bebouwing situeert zich voornamelijk rondom deze driehoekige tot pentagonale dorpskern. Aan het noordwestelijke kruispunt kruisen de buurtwegen Issegem en de Oude Heirbaan elkaar. De Oude Heirbaan loopt van de dorpskern van Issegem naar Oosterzele. De buurtweg Issegem – aan het noordoostelijke kruispunt – leidt naar de Geraardbergse Steenweg in het noordoosten. Tot slot loopt de Molenstraat ten zuiden van het gehucht Issegem. Deze weg vormt een verbinding tussen Balegem – in het zuidwesten – en de Geraardbergse Steenweg in het oosten.

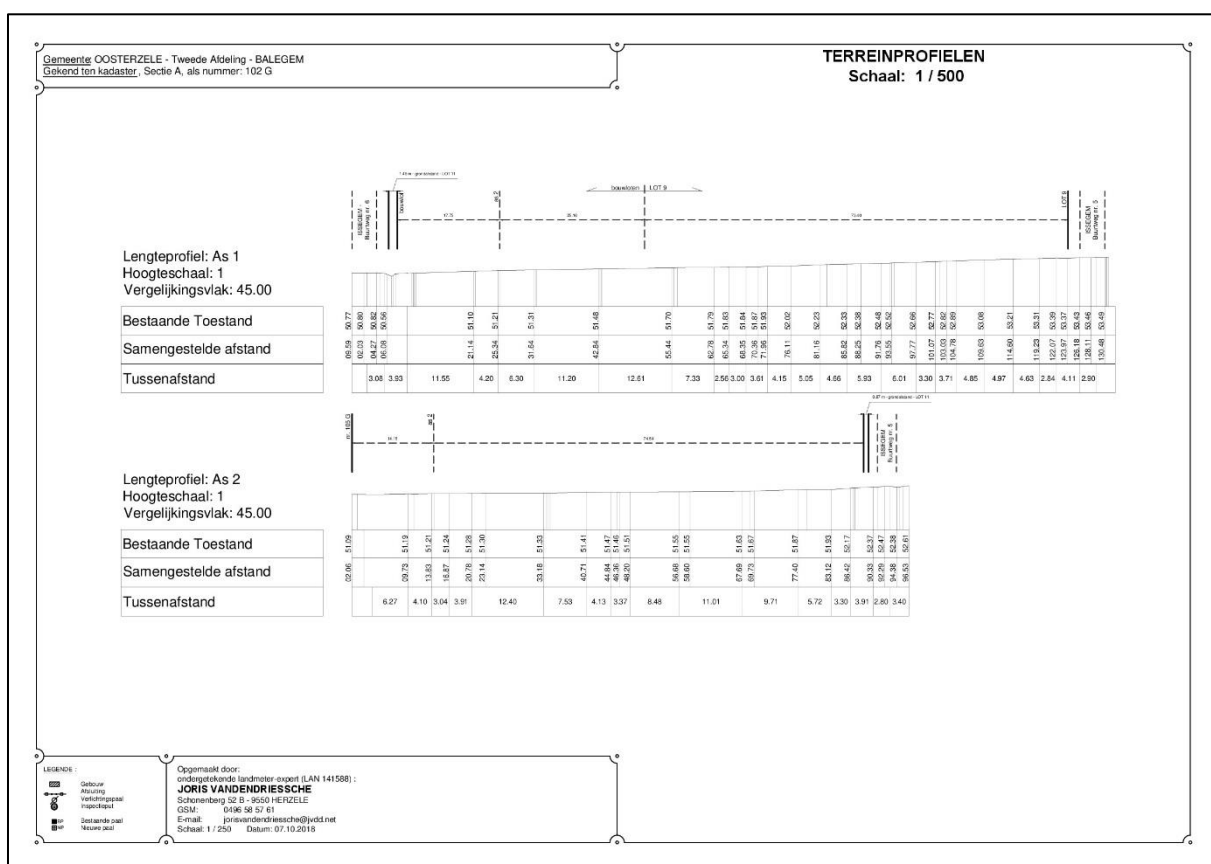
Figuur 7: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

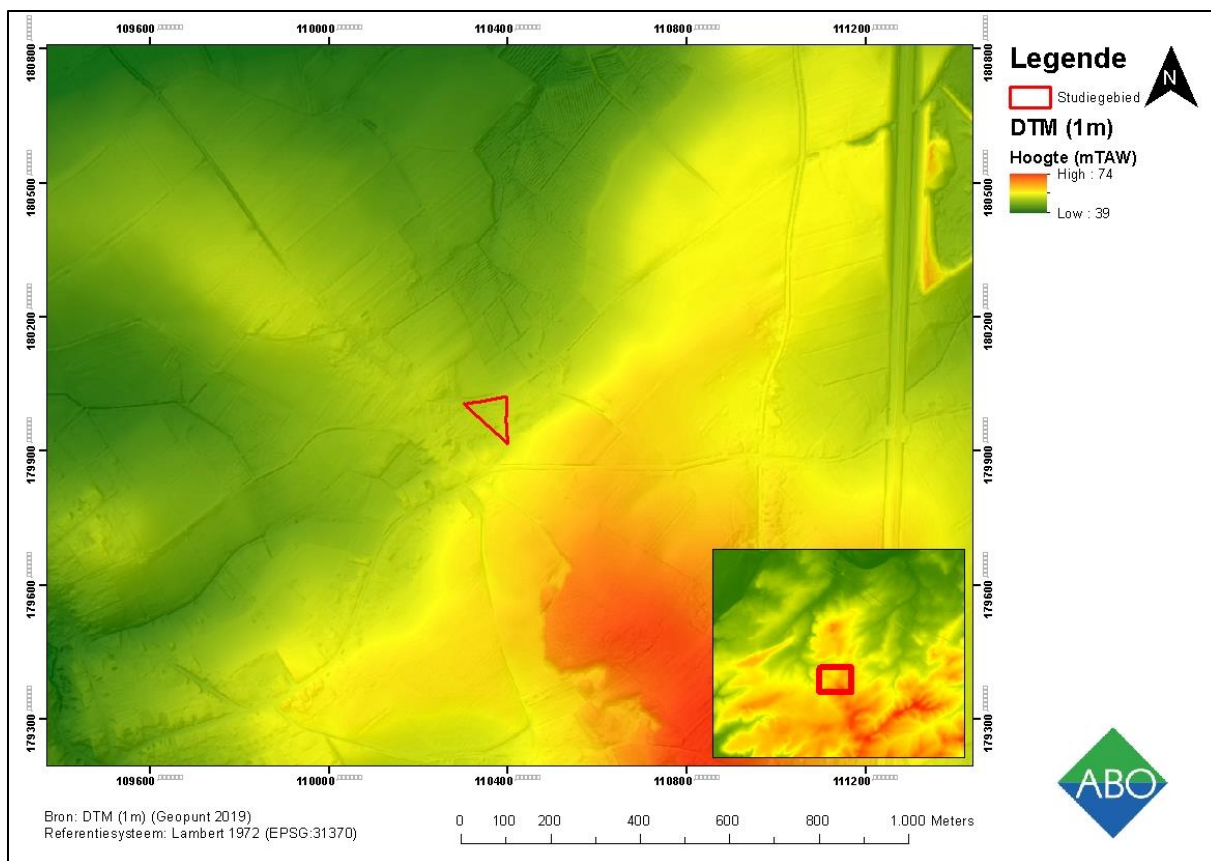
3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Het hoogteverloop werd in opdracht van de initiatiefnemer gedetailleerd opgemeten. Lengteprofiel 1 (Figuur 8: bovenaan) heeft een noord-zuid oriëntatie met een hoogte van 50,77mTAW in het noorden en 53,49mTAW in het zuiden. Hieruit blijkt dus dat het terrein ca. 2,72m afhelt naar het noorden toe over een afstand van ca. 115m.

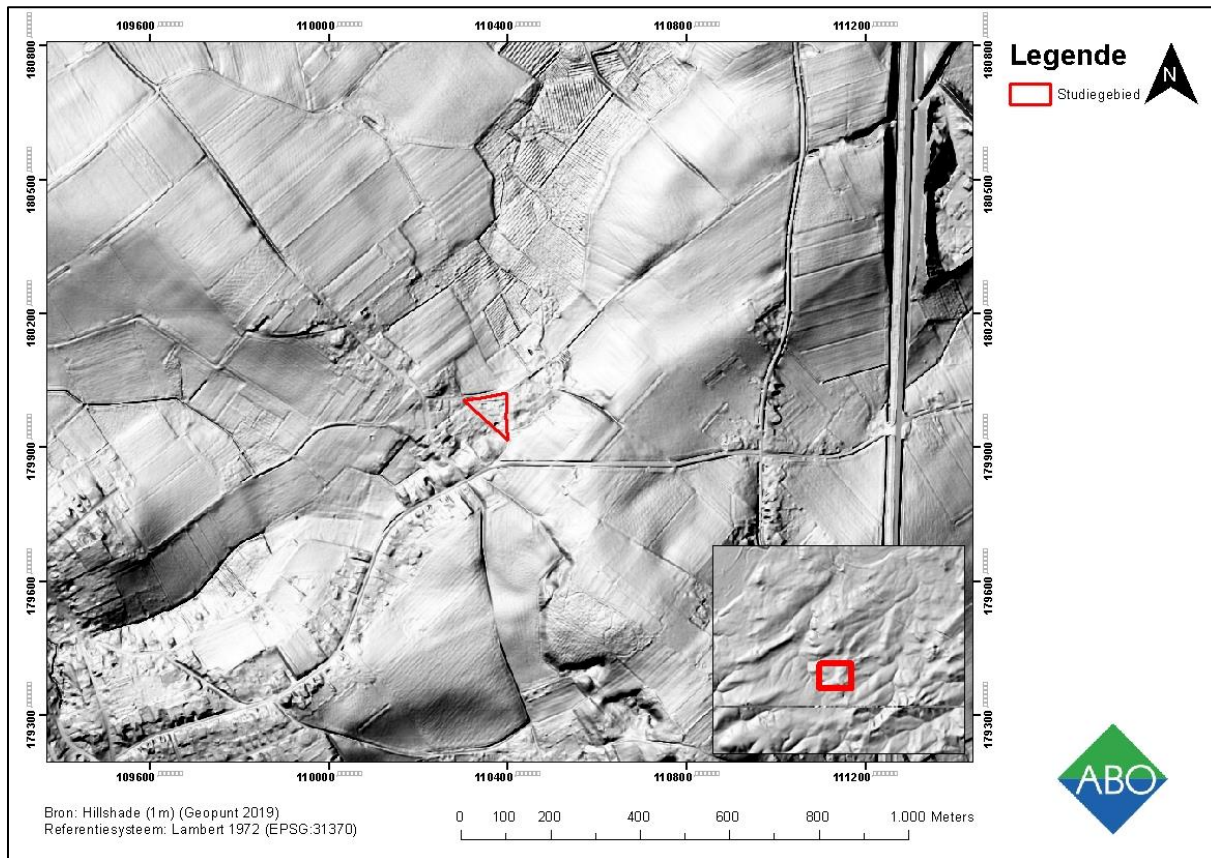
Lengteprofiel 2 heeft een west-oost oriëntatie (Figuur 8: onderaan) met een hoogte van 51,09mTAW in het westen en 52,61mTAW in het oosten. Het terrein helt dus ca. 1,52m af naar het westen toe – in de richting van de Molenbeek.

Op basis van het Digitaal Terreinmodel (DTM) en de hillshade kan gesteld worden dat het studiegebied zich op een overgangszone bevindt tussen een laaggelegen vlakte in het noorden en de uitlopers van de Vlaamse Ardennen in het zuiden (Figuur 9 - Figuur 10). Naar het westen toe is de laaggelegen Molenbeekvallei zichtbaar tussen de heuvels van de Vlaamse Ardennen.

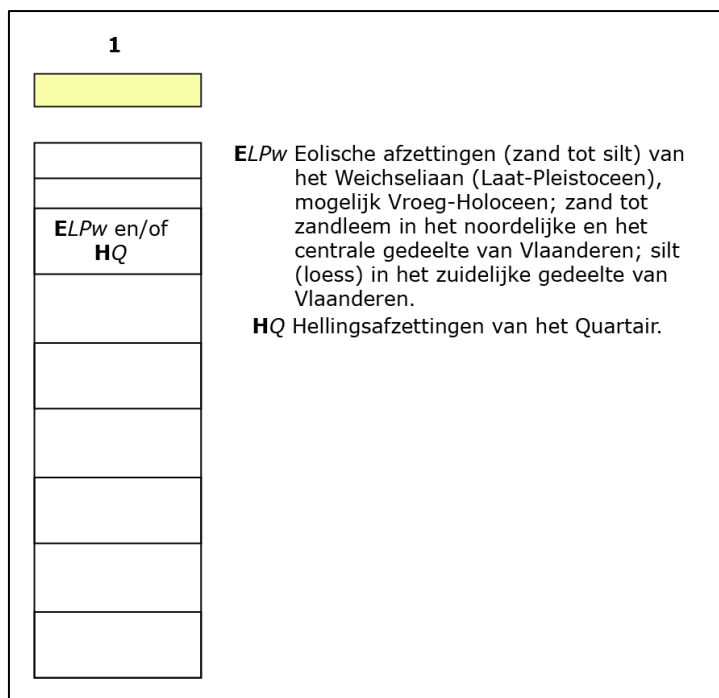
Figuur 9: DTM (1m) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

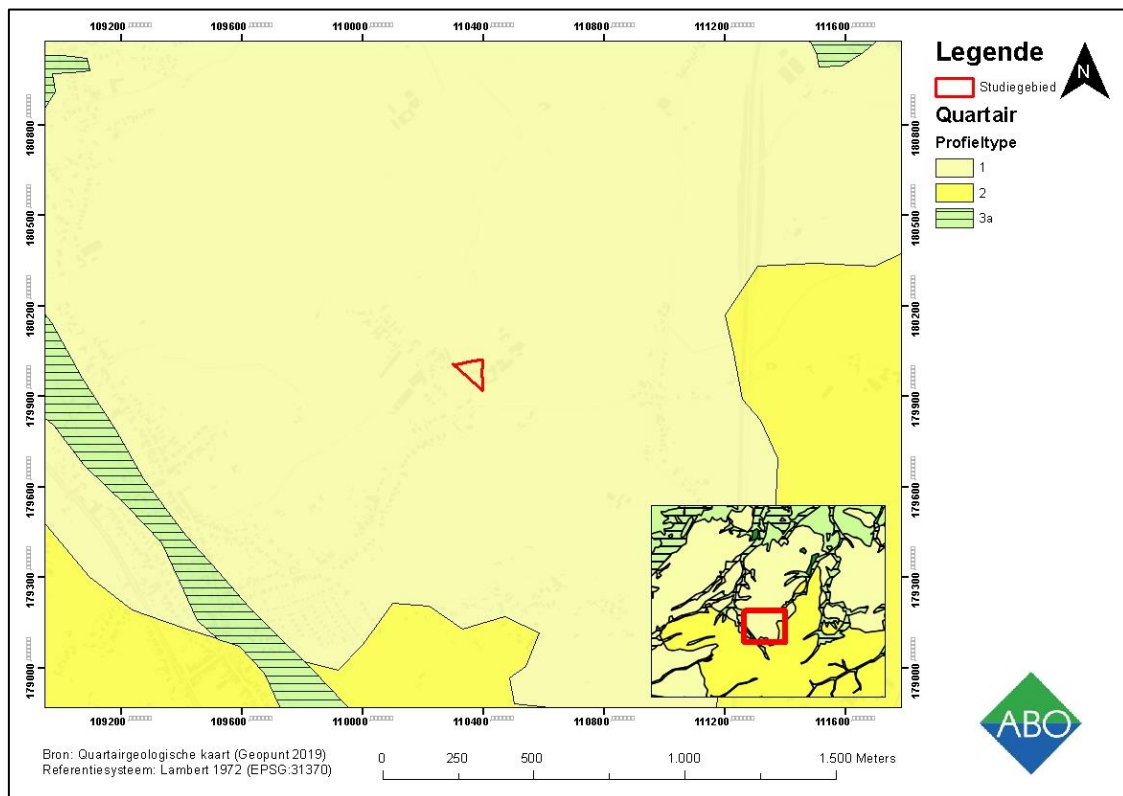
Figuur 10: Hillshade (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

De Quartairgeologische sequentie (type 1) bestaat uit zandige tot zandlemige eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (**ELPw**) (Figuur 12 - Figuur 13). Gezien het studiegebied aan de rand van een heuvelrug gelegen is, kunnen mogelijk hellingsafzettingen worden aangetroffen (**HQ**).

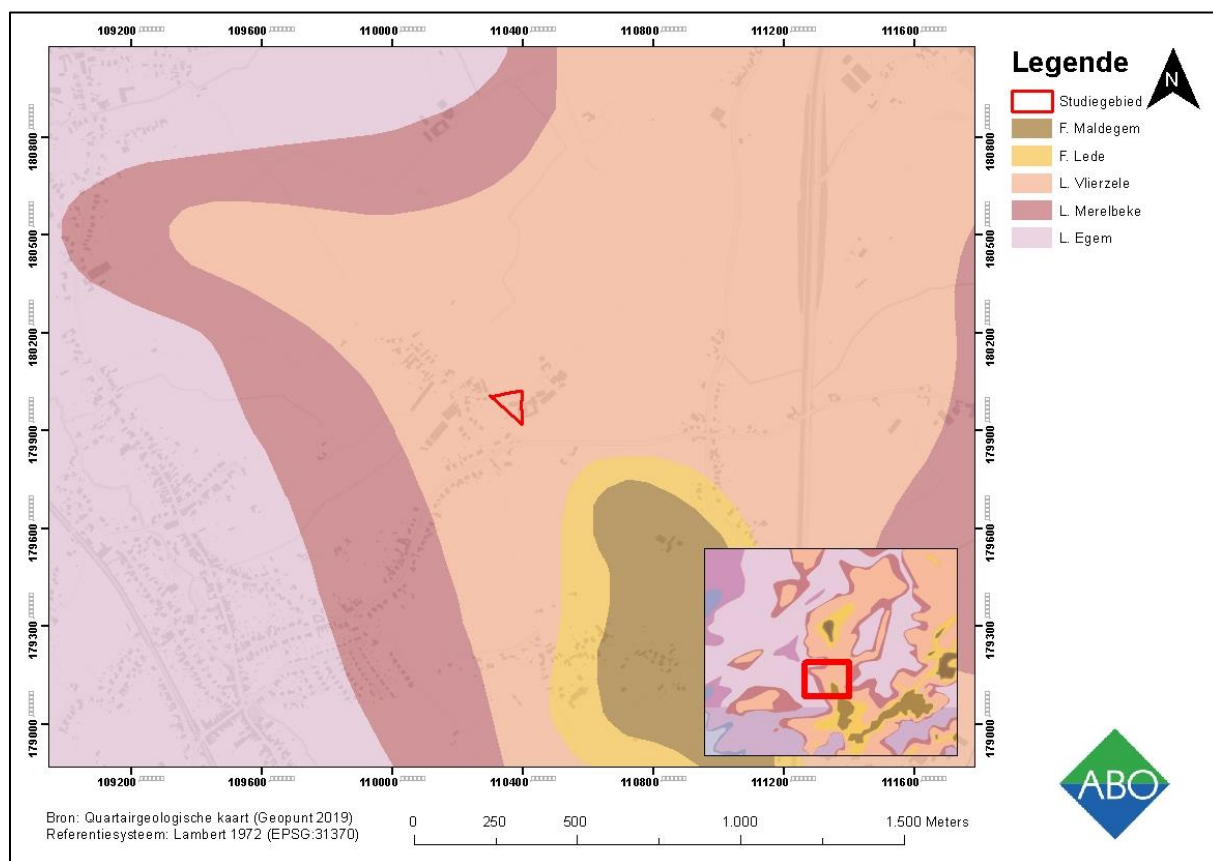
Figuur 12: Quartairgeologische sequentie (type 3) ter hoogte van het studiegebied (type 3) (Geopunt 2019)

Figuur 13: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

De Tertiaire sedimenten zijn gekarteerd als het Lid van Vlierzele (Figuur 14). Deze sedimenten hebben een fijn zandige textuur en groen tot grijsgroene kleur. Ze zijn klei-, glimmer- en glauconiethoudend. Plaatselijk kunnen er dunne zandsteenbankjes voorkomen. Op basis van de DOV-verkenner kunnen Tertiaire lagen voorkomen vanaf 1m-mv (Databank Ondergrond Vlaanderen 2019).

Figuur 14: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

3.2.4 BODEMEROSIEKAART

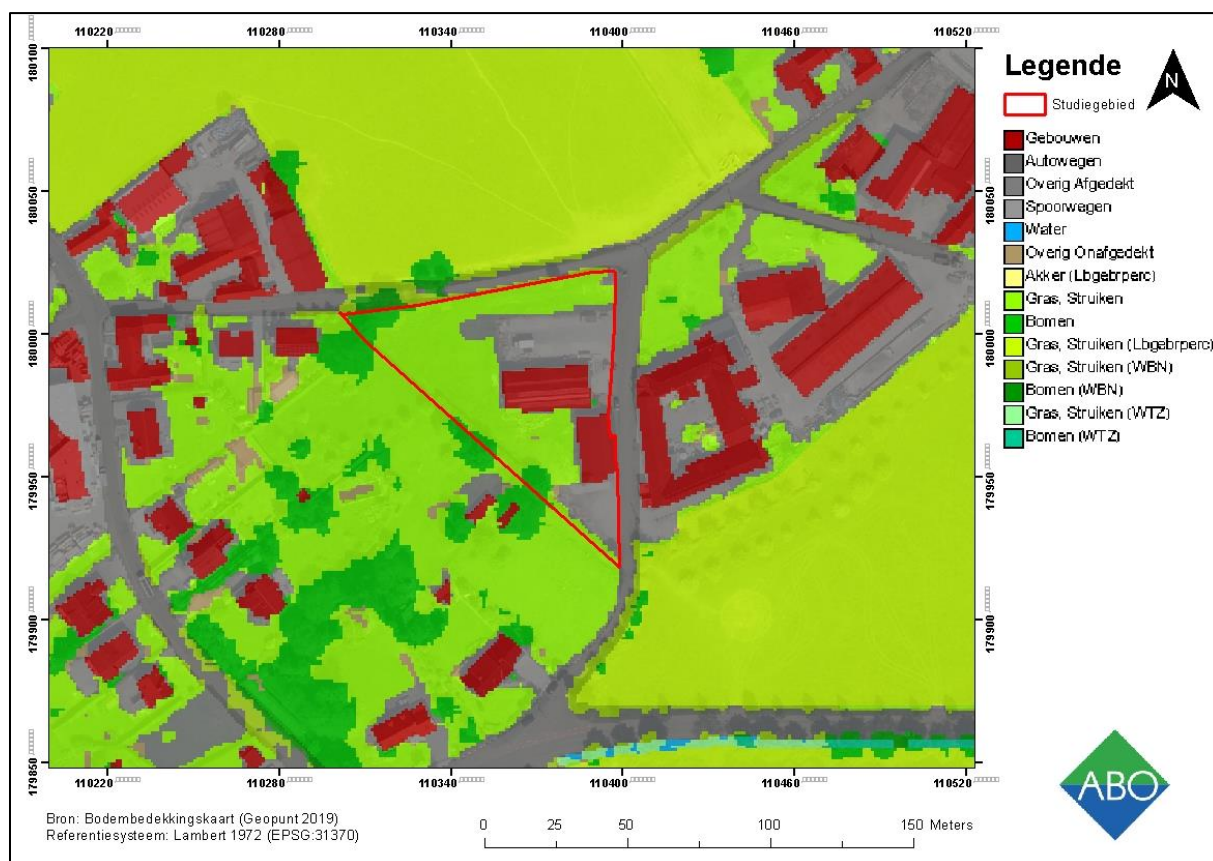
De bodemerosie ter hoogte van het studiegebied is niet gekarteerd (Figuur 15). In de directe omgeving is de erosiegraad laag tot medium. Verder naar het zuidoosten toe – hogerop de helling – is een hoge tot zeer hoge erosiegraad waar te nemen. Met betrekking tot het studiegebied kan dan ook gesteld worden dat er mogelijk colluvium kan worden aangetroffen dat geërodeerd werd van bovenop de helling. Het valt verder ook niet uit te sluiten dat mogelijk archeologische relevante lagen aangetast zijn door erosie. Bijkomstig kunnen mogelijk archeologisch relevante lagen dieper begraven liggen door de colluviale sedimenten die bovenop de B-horizont terug kunnen worden gevonden (zie hfst. 3.2.1).

Figuur 15: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

3.2.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Het studiegebied bestaat grotendeels uit grasland met in het oosten twee gebouwen en verhardingen (Figuur 16). In de ruime omgeving is de bebouwing langsheen de wegen te situeren binnen een hoofdzakelijk agrarisch landschap met enkele weilanden.

Figuur 16: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Buiten archeologische zone
Landschapsatlas	Geen relict in de buurt (< 1km)
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2
Beschermde monumenten	Relevant, cf. 4.3
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet relevant, cf. 4.4
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.5
Bekrachtigde archeologienota's	Relevant, cf. 4.6
Inventaris Historische stadskern	Buiten historische stadskern
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Buiten GGA
Wereldoorlog relict	Geen relict in de buurt (< 1 km)
Andere historisch/ archeologische relict	Geen relict in de buurt (< 1km)
Cartografische bronnen	
Horenbaultkaart – Het Land van Aalst (1596)	Relevant, cf. 4.7.1
Fricxkaart (ca. 1712)	Relevant, cf. 4.7.2
Ferrariskaart (ca. 1770-1778)	Relevant, cf. 4.7.3
Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)	Relevant, cf. 4.7.4
Vandermaelenkaart (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.7.5
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.7.6
Orthofoto's (1952-2017)	Relevant, cf. 4.8

Tabel 3: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 HISTORISCHE SITUERING

Het gehucht Issegem wordt gevormd door een drietal kruispunten. Dit knooppunt van wegen maakte onder meer deel uit van de (historische) weg Gent-Geraardsbergen. Het was dan ook een belangrijke verkeersas. Ten westen van dit knooppunt was het kasteel van Issegem gelegen, maar dit werd in de 16de eeuw verwoest door Calvinisten (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019). Vermoedelijk werd dit kasteel in de 13de eeuw opgericht. De historische ontwikkeling van Issegem hangt echter sterk samen met de ontwikkeling van Balegem, waartoe de heerlijkheid Issegem behoorde.

Balegem komt in 1181 voor het eerst voor als "Badelengien", een toponiem afkomstig van het Germaanse "Badulinga haim" wat woning van de lieden van Badulo zou betekenen. Balegem was één van de vroegste bezittingen (12de eeuw) van de heer van Rode. Balegem vormde met Moortsele en Scheldewindeke één van de vier leenhoven in het Land van Rode met zetel en vierschaar te Scheldewindeke en ressorterend onder de kasselrij van het Land van Aalst (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019).

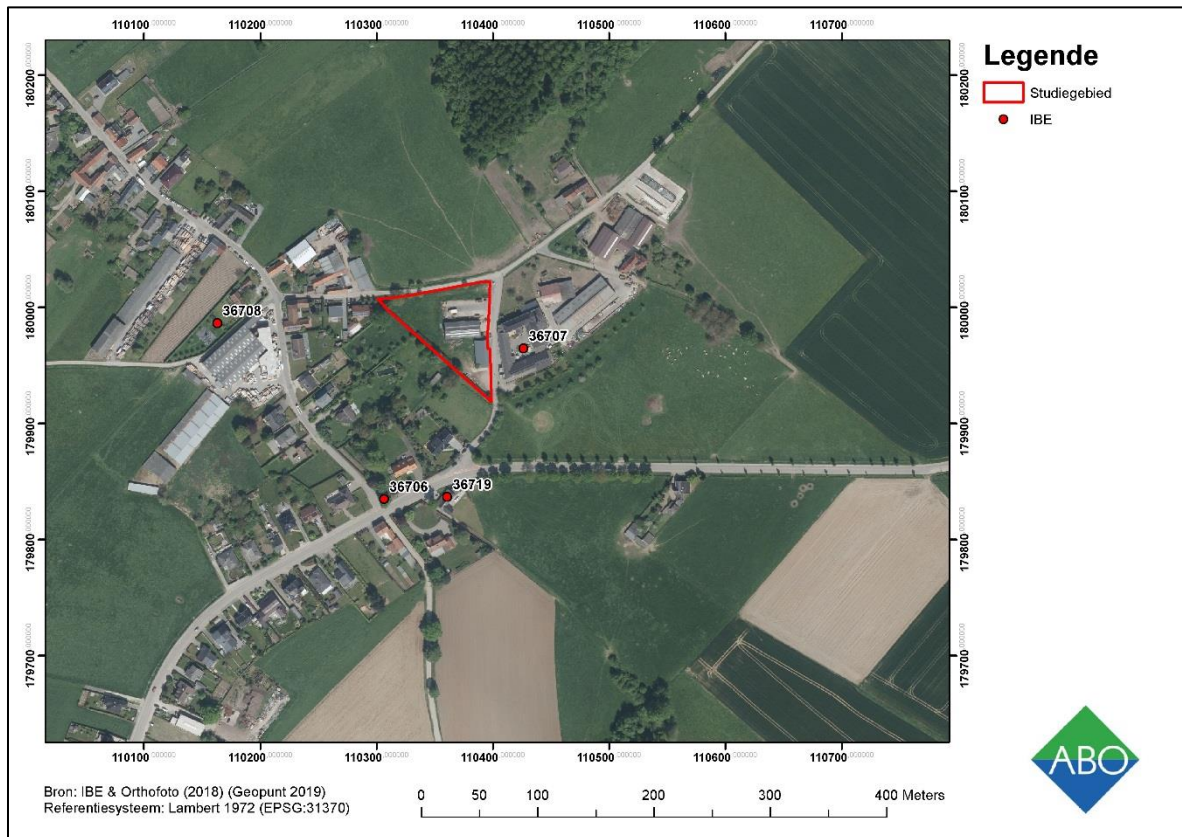
Bij de dood van de markies van Rode, Lopez-Maria Rodriguez d'Evora y Vega in 1697, werd Balegem als een afzonderlijke heerlijkheid afgescheiden van het Land van Rode en geërfd door twee dochters van de markies. Door huwelijk en aankoop in 1728 verwierf de familie de la Tour-Tassis de volledige heerlijkheid en dit tot het eind van het Ancien Régime. Te Balegem waren echter nog enkele andere heerlijkheden gelegen die een grote mate van zelfstandigheid bezaten alhoewel zij afhingen van het Land van Rode. Eén van deze heerlijkheden was de heerlijkheid Issegem (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019).

Balegem verwierf bekendheid door zijn steengroeven van zandige kalksteen gelegen in het oosten van de gemeente. Aan de westelijke grens was – op basis van de bodemkaart – eveneens een groeve gelegen (zie hfst. 3.2.1.; Figuur 11). De bloeiperiode van de ontginning van de Vlaamse zandsteen situeert zich in de 15de tot 16de eeuw, maar de groeven werden reeds eerder geëxploiteerd. De Balegemse zandsteen werd benut voor talrijke historische gotische gebouwen in Vlaanderen. Het belang van de steengroeven verminderde sterk in de 17de eeuw en de ontginning stopte in de 18de eeuw. Verscheidene pogingen om de exploitatie van de steengroeven te hervatten in de loop van de 19de eeuw mislukten. Sinds 1979 wordt de steen ter plaatse verzaagd en bewerkt, vrijwel uitsluitend voor nieuwbouw (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019).

4.2 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

Het oudste bouwkundig erfgoed in de directe omgeving (< 150m) in de omgeving is te dateren in de 17de eeuw (Figuur 17; Tabel 4). Het betreft een boerenwoning en een pijlerkapel in het zuiden, langsheen de Molenstraat. De landbouwstokerij aan de overzijde van de oostelijke buurtweg Issegem is te dateren in de 18de-19de eeuw met enkele 20ste-eeuwse aanpassingen.

Op basis van het bouwkundig erfgoed kan dus gesteld worden dat er reeds in de 17de eeuw bewoning was in het gehucht Issegem.

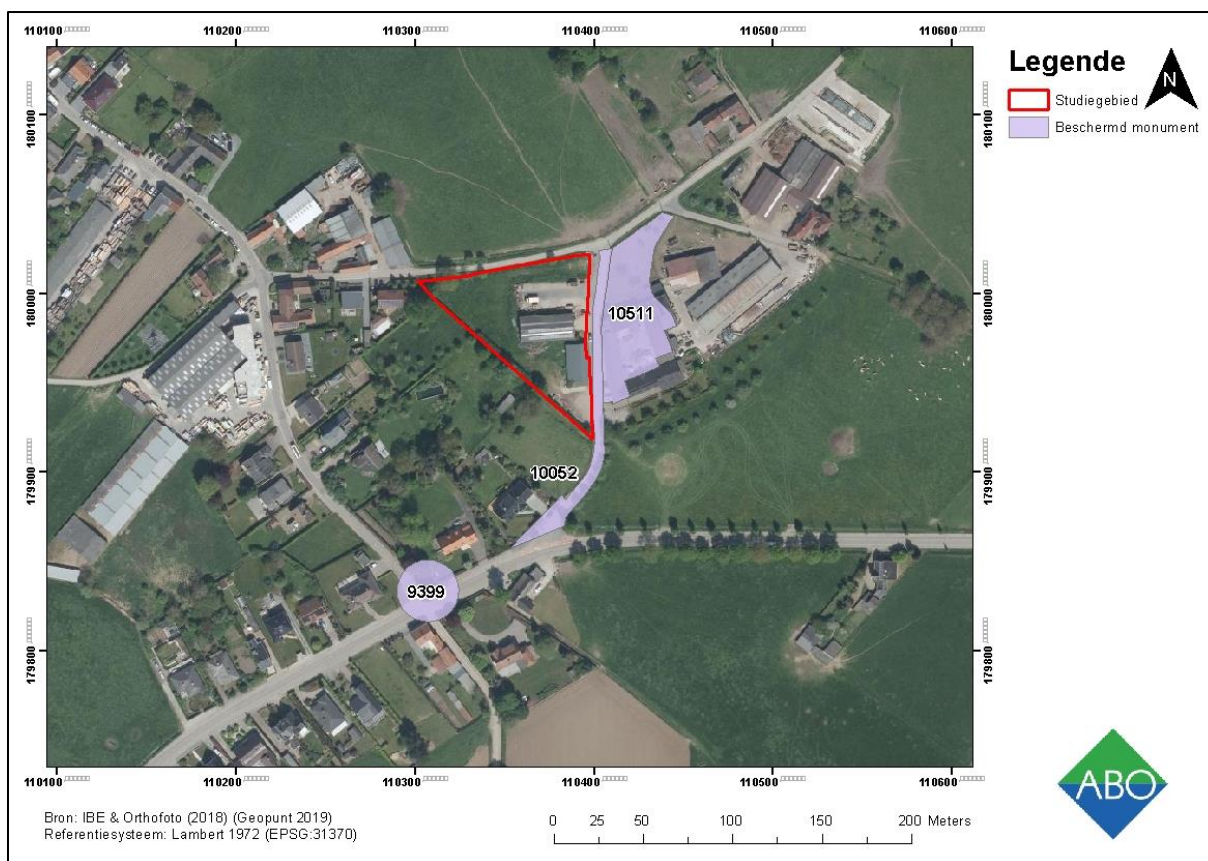
Figuur 17: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed weergegeven op een orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)

ID	Omschrijving	Datering
36706	Barokke pijlerkapel	17 ^{de} eeuw
36707	Landbouwstokerij Van Damme	18 ^{de} / 19 ^{de} eeuw - interbellum
36708	Dorpswoning	19 ^{de} eeuw
36719	Boerenhuis	17 ^{de} eeuw

Tabel 4: Overzichtstabel van het bouwkundig erfgoed in de omgeving van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019)

4.3 BESCHERMDE MONUMENTEN

De landbouwtokerij Van Damme en linde en kapel zijn naast vastgesteld bouwkundig erfgoed ook beschermd als monument (Figuur 18; Tabel 5). Deze werden reeds besproken in voorgaand hoofdstuk 4.2. Daarnaast is ook de kasseiweg Issegem beschermd als monument. Deze kasseiweg werd reeds weergegeven op de Horenbaultkaart van het Land van Aalst uit 1596 (zie hfst. 4.7.1.; Figuur 21). Aangezien deze kasseiweg grenst aan het studiegebied, kan worden aangenomen dat bebouwing vanaf de 16de eeuw zeer plausibel is binnen het studiegebied. Dit wordt bevestigd door de cartografische bronnen (zie hfst. 4.7).

Figuur 18: Weergave van de locaties met beschermde monumenten weergegeven op een orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)

ID	Omschrijving	Datering
9399	Linde en kapel	17 ^{de} eeuw
10052	Kasseiweg Issegem	1596 (<i>ante quem</i>)
10511	Landbouwtokerij Van Damme	18 ^{de} -19 ^{de} eeuw - interbellum

Tabel 5: Overzichtstabel van de beschermde monumenten in de omgeving van het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019)

4.4 BESCHERMDE STADS- OF DORPSGEZICHTEN

Er zijn geen beschermde stads- of dorpsgezichten in de omgeving van het studiegebied.

4.5 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

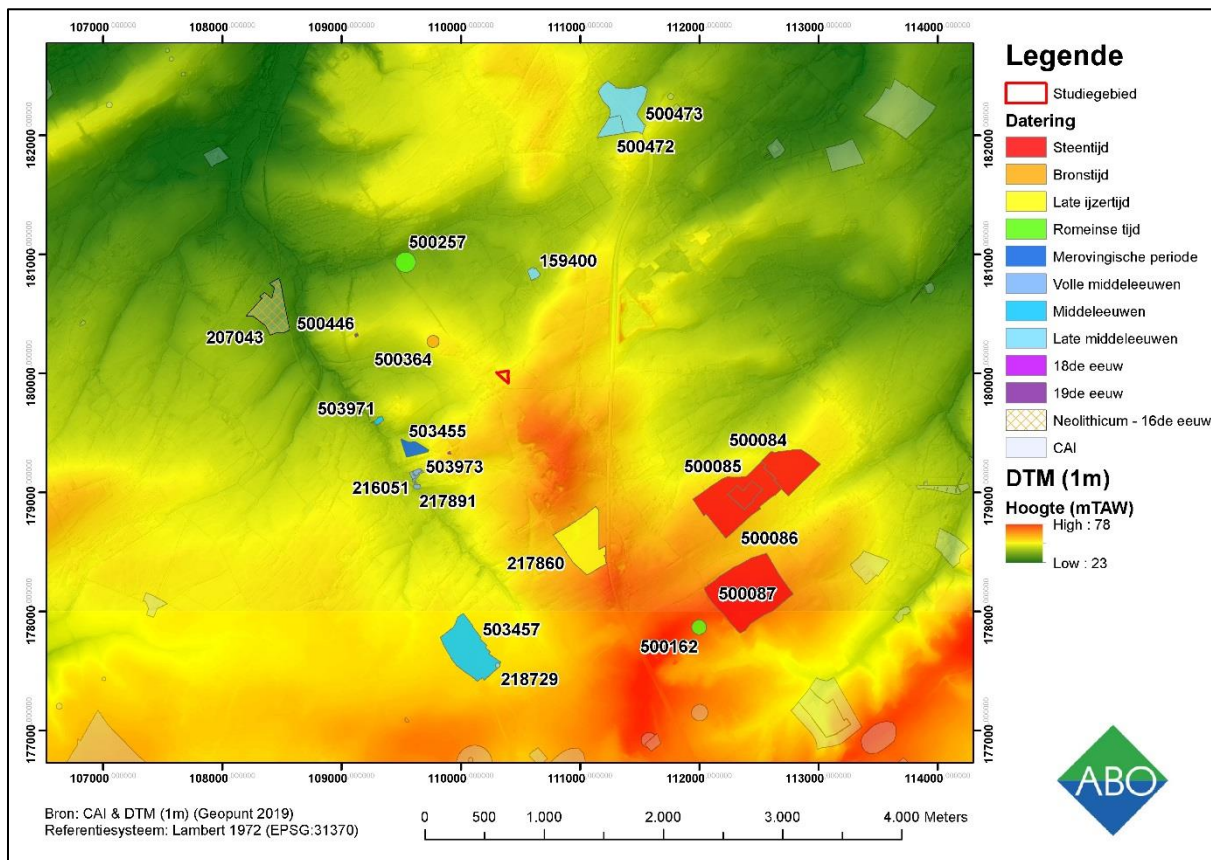
In de ruime omgeving zijn archeologische resten vanaf het neolithicum tot de nieuwste tijd aangetroffen (Figuur 19; Tabel 6). De oudste archeologische resten – silexartefacten uit de steentijd – werden aan de hand van veldprospectie aangetroffen op enkele uitlopers van de Vlaamse Ardennen ca. 2,5km ten zuidoosten van het studiegebied (ID 500084 – 500087). Hoewel deze uitlopers hoger gelegen zijn dan het huidige studiegebied is er vanuit landschappelijk oogpunt een goede gelijkenis aangezien het studiegebied zich aan de rand van zo'n uitloper bevindt. Er zijn slechts drie sites uit de metaaltijden gekend in de regio: het gaat om een grafheuvel uit de bronstijd op een uitloper van de Vlaamse Ardennen ten noordwesten van het studiegebied (ID 500364) en twee grondsporen met aardewerk uit de late ijzertijd verder naar het zuiden toe (ID 217860) (Acke et al. 2017). Er dient echter opgemerkt te worden dat deze archeologische vindplaatsen zich op een vrij grote afstand van het studiegebied bevinden (> 2km) en dus minder relevant zijn binnen het kader van de huidige archeologienota.

Een uitzondering op bovenstaande sites is de opgraving aan de Boterbloemstraat langsheen de Molenbeek – ca. 1,8km ten noordwesten van het studiegebied (ID 207043 (Kalshoven & Kooi 2017; Deconynck et al. 2013)). Hierbij werd een kuil met silexverschaald aardewerk teruggevonden die mogelijk in het neolithicum gedateerd kan worden. Daarnaast werden ook meerdere grondsporen uit de ijzertijd aangetroffen waaronder een huisplattegrond, greppels, kuilen, paalkuilen en spiekers. Het vondstenassemblage bestaat uit besmeten aardewerk, weefgewichten en macrobotanische resten. Binnen deze site werden ook archeologische resten uit de (Midden-)Romeinse tijd aangetroffen. Het gaat om een nederzettingssysteem met erven, grachten, greppels, een huisplattegrond, brandrestengraven en een Romeinse weg. Er werden ook jongere grondsporen uit de late middeleeuwen en 16de eeuw teruggevonden. Gezien de verschillende landschappelijke situatie en de vrij grote afstand tot het studiegebied (ca. 1,8km) is deze site echter minder relevant met betrekking tot de huidige archeologienota.

Overige Romeinse resten werden aan de hand van veldprospectie teruggevonden, zowel in lager gelegen delen van het landschap (ID 500257; 1,1km ten noorden van het studiegebied) als de hoger gelegen delen van het landschap (ID 500162; 2,7km ten zuidoosten van het studiegebied). Het gaat om dakpannen, Ledische kalksteen, aardewerk en een maalsteen in basalt. Deze werden zowel op hoger gelegen (ID 500162) als lager gelegen delen (ID 500257) in het landschap teruggevonden.

De meeste archeologische resten in de omgeving zijn te dateren in de middeleeuwen. Dit is voornamelijk rondom de dorpskern van Balem te situeren (ca. 1km ten zuidwesten van het studiegebied). Zo werd bij een opgraving aan de Kattenberg in Balem een vlakgraf met biconische pot en een radstempelband uit de Merovingische periode aan het licht gebracht (ID 503455) (Bauters 1987). Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Nederstenberg werden grondsporen en mogelijk een bootvormig huisplattegrond uit de volle middeleeuwen gelokaliseerd (ID 217891). Enkele opmerkelijke bouwwerken uit de middeleeuwen zijn de Sint-Martinuskerk (ID 503971) die in 1229 werd gesticht en het kasteel van Bottele (ID 503457) (De Smet 1997). Daarnaast zijn er ook meerdere laatmiddeleeuwse sites met walgracht gekend in de omgeving (ID 159400; 500472; 500473). Tot slot zijn ook enkele windmolens opgenomen in de CAI (ID 500446 en 503973).

Samengevat kan gesteld worden dat de CAI-meldingen in de nabije omgeving eerder beperkt zijn. De historische en cartografische bieden dan ook het meeste archeologische inzicht in de directe omgeving.

Figuur 19: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1.000m weergegeven op een DTM (1m) (Centraal Archeologische Inventaris 2019; Geopunt 2019)

ID	Omschrijving	Datering	Bron
159400	Site met walgracht	18 ^{de} eeuw (<i>ante quem</i>). Vermoedelijk late middeleeuwen	Ferrariskaart (1770-1778)
207043	Opgraving Boterbloemstraat Sterk uitgeloopte kuil met silexverschaald aardewerk Grondsporen (grachten, greppels, kuilen, paalkuilen, huisplattegrond, spiekers) en besmeten aardewerk	Midden-neolithicum IJzertijd	Kalshoven & Kooi 2017; Deconynck et al. 2013

	Gerst, spelt, emmer, weefgewichten Spieker, paalkuilen, kuilen, pluimgierst, gerst, naakte gerst, emmer en spelt Nederzettingssysteem met erven, grachten, greppels, poelen, waterkuilen, brandrestengraven en mogelijk huisplattegrond Twee bermgreppels van een NO-ZW weg, enkele kuilen, 10 brandrestengraven Kuilen en greppels Grachten, paalsporen, kuilen	Vroege ijzertijd Late ijzertijd Romeinse tijd Midden-Romeinse tijd Late middeleeuwen 16de eeuw	
216051	Bootvormig huisplattegrond, aardewerk	Volle middeleeuwen	Heynssens et al. 2017
217860	Opgraving Kapelweg I Twee grondsporen met handgevormd aardewerk (o.a. vingernagelindrukken) Twee paalsporen en kuil zonder aardewerk	Late ijzertijd Ongedateerd	Acke et al. 2017
217891	Proefsleuvenonderzoek Nederstenberg I Greppels, paalsporen, kuilen en aardewerk. Mogelijk bootvormig huisplattegrond Kuilsporen	Volle middeleeuwen Nieuwe & nieuwste tijd	Centraal Archeologische Inventaris 2019
218729	Losse vondst (penning) via metaaldetectie	Late middeleeuwen	Centraal Archeologische Inventaris 2019

500084	Veldprospectie Bockstaele I	Steentijd en late middeleeuwen	Archief PAM Velzeke 1998
500085	Veldprospectie Blareveld (silexartefacten)	Steentijd	Archief PAM Velzeke 1998
500086	Veldprospectie Bockstaele II	Steentijd en late middeleeuwen	Archief PAM Velzeke 1998
500087	Veldprospectie Hoog Veld (silexartefacten)	Steentijd	Archief PAM Velzeke 1998
500162	Veldprospectie de Bergen (dakpannen, kom met dekselgeul)	Romeinse tijd	Centraal Archeologische Inventaris 2019 (Rogge 2003)
500257	Veldprospectie Hoekske I (dakpannen, bouwpuin, kiezelzandsteen, Ledische kalksteen, aardewerk, maalsteen in basalt)	Romeinse tijd	Centraal Archeologische Inventaris 2019 (Rogge 2003)
500364	Luchtfotografie Hoekske II Twee grafcircels. Grafheuvel niet bewaard.	Bronstijd	Bourgeois et al. 1999
500446	Windekemolen	19 ^{de} eeuw	Vanhoutte 1993
500472	Site met walgracht (Smissenbroek I)	Late middeleeuwen	Archief PAM Velzeke 1998
500473	Site met walgracht ((Smissenbroek II)	Late middeleeuwen	Archief PAM Velzeke 1998
503455	Opgraving Kattenberg Vlakgraf met biconische pot en radstempelband	Merovingische periode	Bauters 1987
503457	Kasteel van Bottele (versterkt kasteel met ware zandsteen zuilen, fijn bewerkte kaptilen, haarstenen met wapenschilden)	Middeleeuwen	Centraal Archeologische Inventaris 2019
503971	Sint-Martinuskerk	1229 en 1860	De Smet 1997

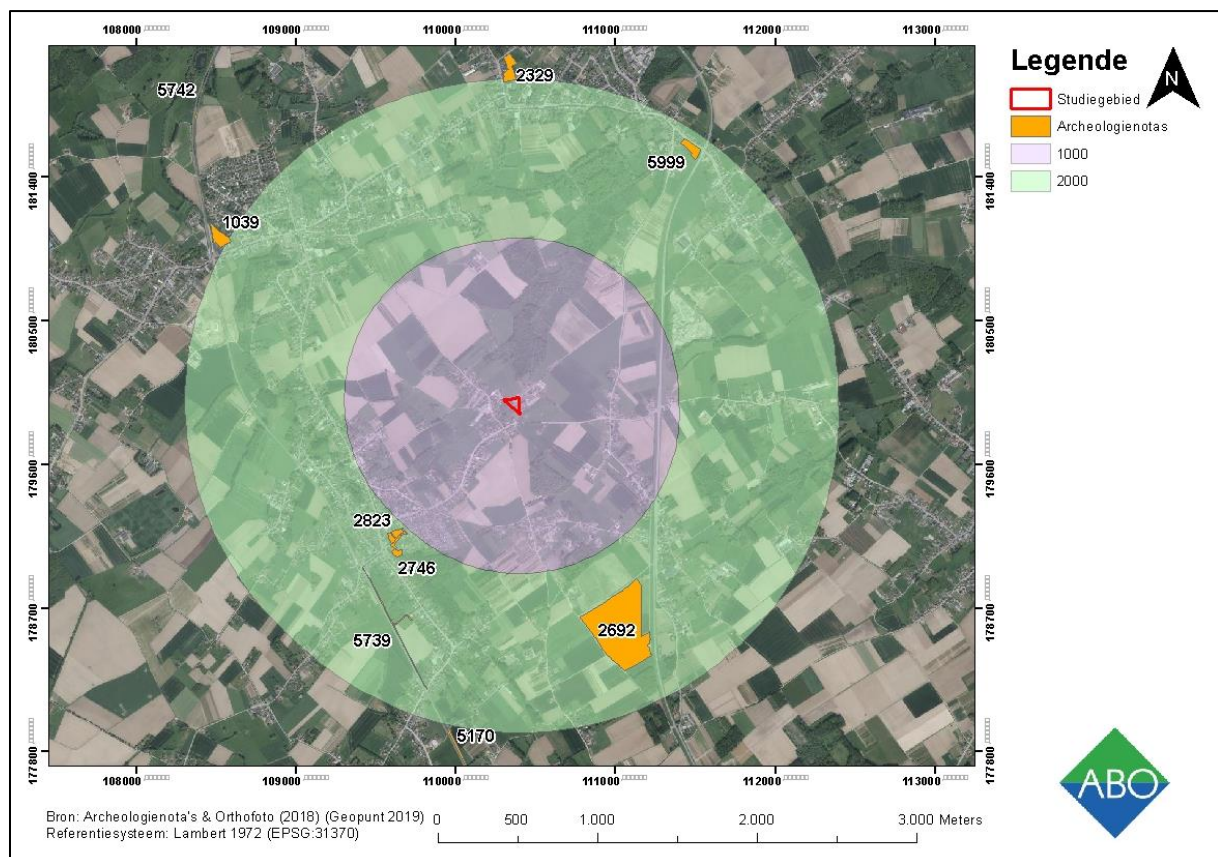
503973	Grote Kucher (korenwindmolen)	18 ^{de} eeuw	Vanhoutte 1993
--------	----------------------------------	-----------------------	----------------

Tabel 6: Overzichtstabel CAI (Centraal Archeologische Inventaris 2019)

4.6 BEKRACHTIGDE ARCHEOLOGIENOTA'S

Het merendeel van de archeologienota's heeft een archeologische verwachting naar sporen uit de middeleeuwen tot nieuwste tijd (ID 2746; 2823; 5739; 5742; 5999) (Figuur 20; Tabel 7). Afhankelijk van de geplande werkzaamheden werd steeds een archeologisch (voor-)onderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd. Daarnaast zijn er ook archeologienota's met een verwachting naar steentijdmaterialen, hoewel deze verwachting werd bijgesteld na het uitvoeren van landschappelijke boringen (ID 1039) (Laloo et al. 2016). In één geval leidde een reeds uitgevoerd proefsleuvenonderzoek niet tot een opgraving (ID 2692). Binnen dit onderzoek werden slechts een gering aantal sporen uit de ijzertijd aangetroffen (Acke et al. 2016).

Er zijn geen bekrachtigde archeologienota's opgesteld in de directe omgeving (< 1.000m). De archeologienota's in de ruimere omgeving duiden voornamelijk op de aanwezigheid van grondsporensites vanaf de metaaltijden en voornamelijk vanaf de middeleeuwen. Hoewel steentijdpotentieel niet valt uit te sluiten, werd het zelden geadviseerd. Een landschappelijk booronderzoek kan meer informatie verschaffen in de bewaringstoestand en/of aanwezigheid van eventuele archeologisch relevante lagen. Om deze reden werden reeds controleboringen uitgevoerd binnen het kader van de archeologienota (zie hfst. 5).

Figuur 20: Bekrachtigde archeologienota's in de omgeving weergegeven op een orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied en een buffer van 1000m en 2000m eromheen (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)

ID	Type onderzoek	Verwachting/datering	Advies	Bron
1039	Bureaustudie met landschappelijke boringen	Steentijden – nieuwste tijd	Vrijgave	Laloo et al. 2016
2329	Bureaustudie	Metaaltijden – nieuwste tijd	Proefsleuven en proefputten	Devroe 2017
2692	Bureaustudie met proefsleuven	Metaaltijden	Vrijgave	Acke et al. 2016
2746	Bureaustudie met proefsleuven	Volle middeleeuwen – nieuwste tijd	Opgraving	Heynssens et al. 2017
2823	Bureaustudie met proefsleuven	Volle middeleeuwen – nieuwste tijd	Opgraving	Heynssens et al. 2017
5739	Bureaustudie	Middeleeuwen – nieuwste tijd	Vrijgave	Poulain et al. 2017a
5742	Bureaustudie	Middeleeuwen – nieuwste tijd	Vrijgave	Poulain et al. 2017b
5999	Bureaustudie	Middeleeuwen – nieuwste tijd	Landschappelijk booronderzoek en/of proefsleuven	Acke et al. 2017

Tabel 7: Tabel met bekrachtigde archeologienota's in de omgeving van het studiegebied (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019)

4.7 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.7.1 HORENBULTKAART – HET LAND VAN AALST (1596)

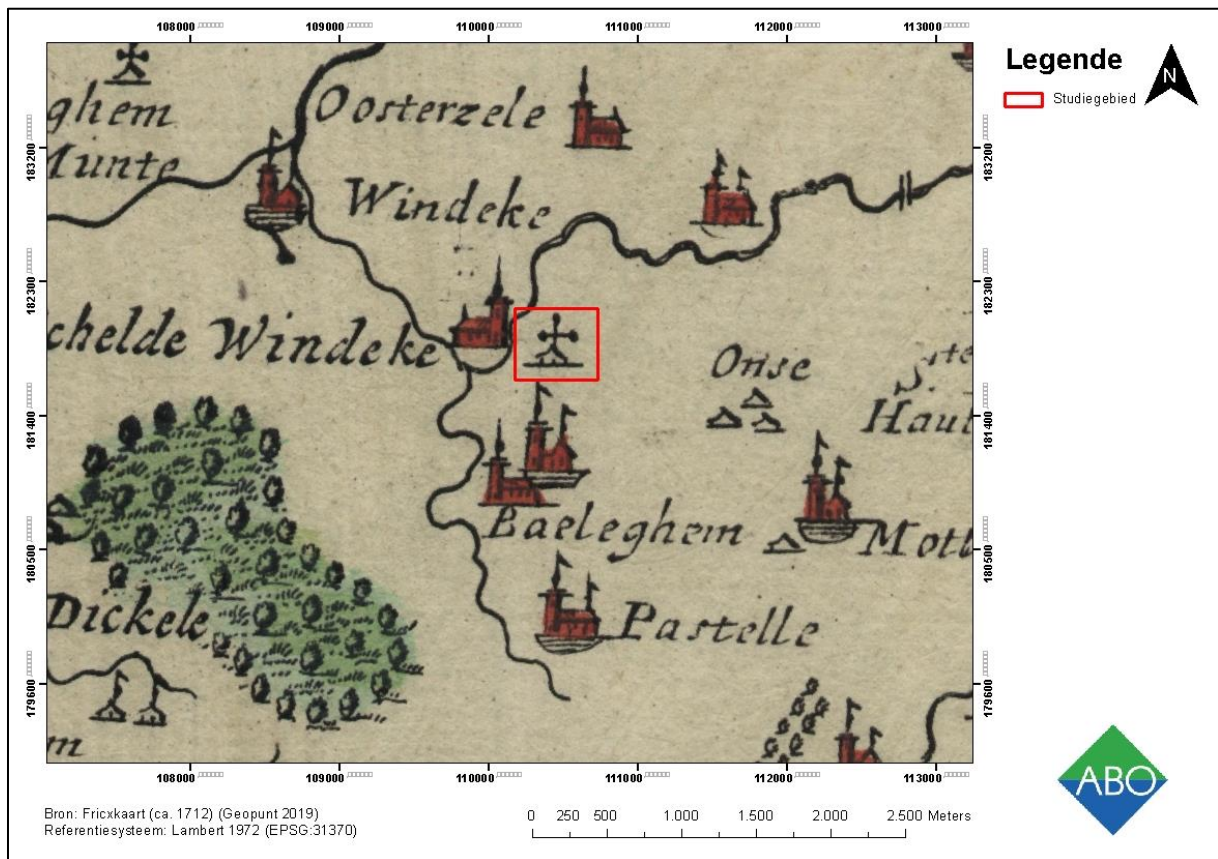
De oudst beschikbare kaart waarop het studiegebied is weergegeven is de Horenbaultkaart (1596) waarop het Land van Aalst is weergegeven (Figuur 21). De drie kruispunten waarlangs het gehucht Issegem is ontstaan zijn reeds opgetekend. Het meest opvallend is het kasteel van Issegem dat werd opgetekend. Op de afbeelding is een omgracht kasteel zichtbaar op ca. 150m ten westen van het studiegebied. Het kasteel is op geen enkele andere kaart weergegeven. Het kasteel van Issegem zou een middeleeuwse oorsprong kennen, maar werd in de 16de eeuw verwoest door de Calvinisten (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019) (zie hfst. 4.1).

Figuur 21: Uitsnede van de Horenbaultkaart (Het Land Van Aalst 1596) (Geraadpleegd op <http://www.hetlandvanaalst.be/wordpress/cartografie/>)

4.7.2 FRICXKAART (CA. 1712)

De Fricxkaart geeft de omliggende gemeenten Balem, Scheldewindeke en Oosterzele weer (Figuur 22). Hoewel Issegem niet is weergegeven, kan het gelokaliseerd worden aan de hand van een kapel die zich tussen Balem en Scheldewindeke bevindt. Deze kapel kan immers geïnterpreteerd worden als de kapel aan de Molenstraat – ten zuiden van het studiegebied (zie hfst. 4.2 en 4.3). Verder zijn geen details opgetekend.

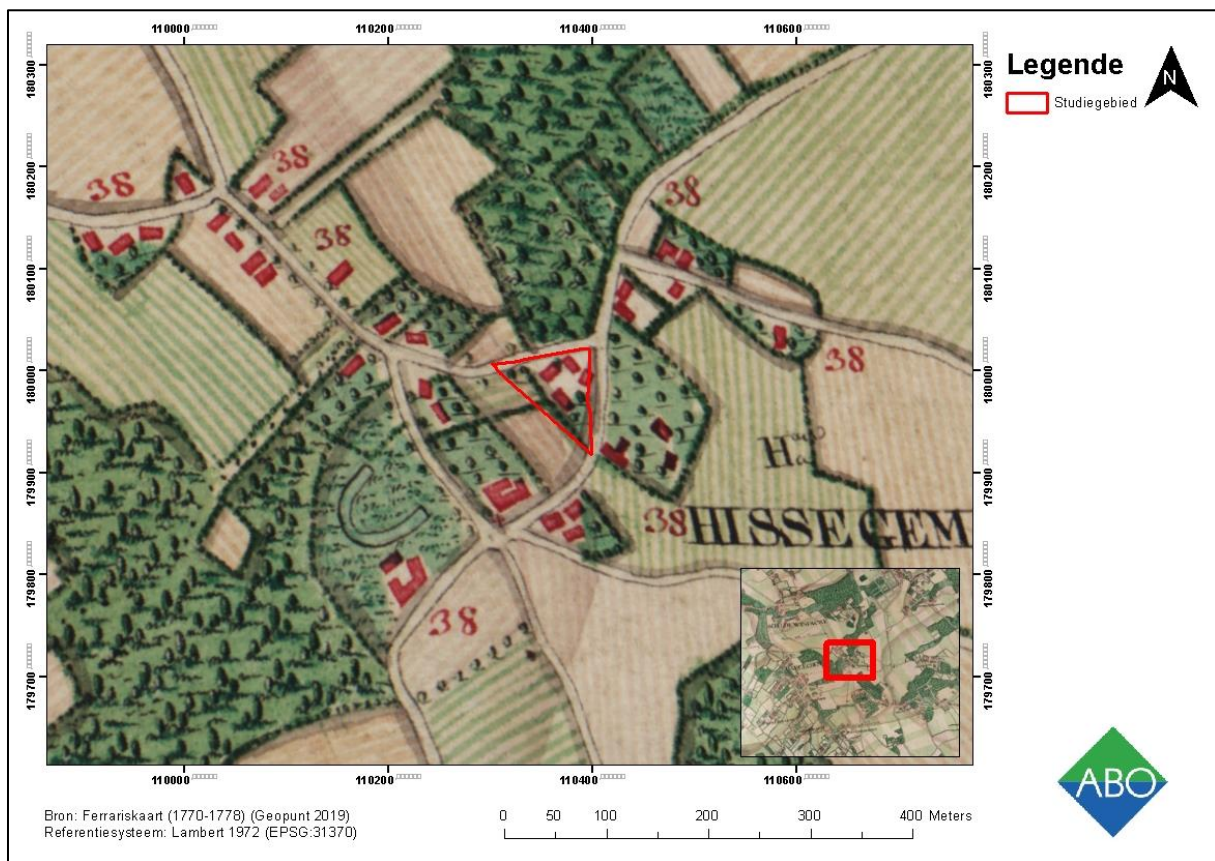

Figuur 22: Fricxkaart (ca. 1712) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

4.7.3 FERRARISKAART (CA. 1770- 1778)

De Ferrariskaart geeft een gedetailleerd inzicht in het landgebruik te Issegem. Zo is de bewoning langsheen de wegen gesitueerd en zijn er voornamelijk akkers rondom de drie kruispunten opgetekend (Figuur 23). Het Ettingebos strekt zich uit tot aan de noordelijke straat waaraan het studiegebied grenst.

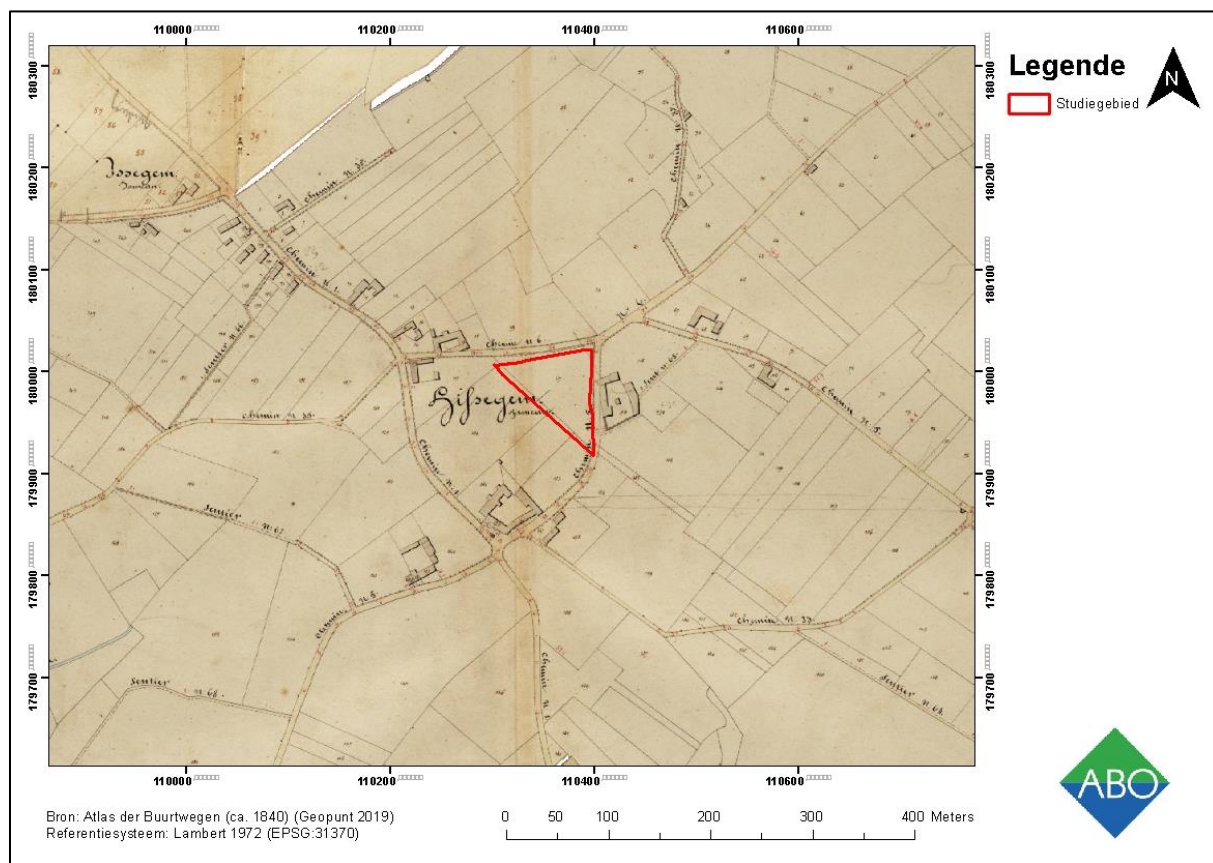
Binnen het studiegebied zijn vier losstaande gebouwen weergegeven die samen in een vierkante vorm werden opgericht. Vermoedelijk gaat het om losstaande gebouwen rondom een centraal erf. De landbouwstokerij Van Damme is nog niet opgericht op dit moment. Het kasteel van Issegem is reeds verdwenen, hoewel er nog een restant bewaard is gebleven van de gracht. Verder is ook de kapel aan het kruispunt met de Molenstraat ten zuidwesten van het studiegebied weergegeven.

Figuur 23: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

4.7.4 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1840)

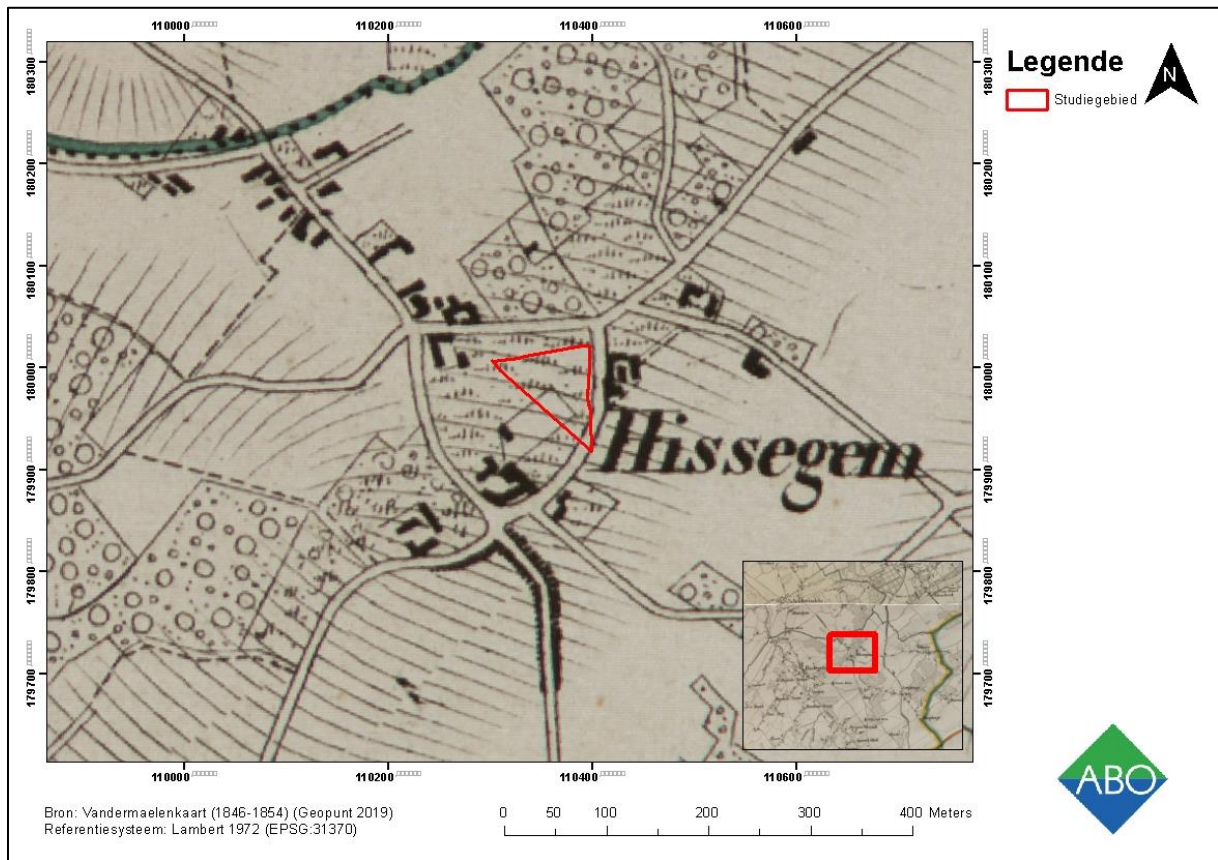
Op de Atlas der Buurtwegen is de bebouwing binnen het studiegebied verdwenen (Figuur 24). De landbouwstokerij Van Damme werd inmiddels opgericht. Verder zijn er weinig veranderingen waarneembaar.

Figuur 24: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

4.7.5 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

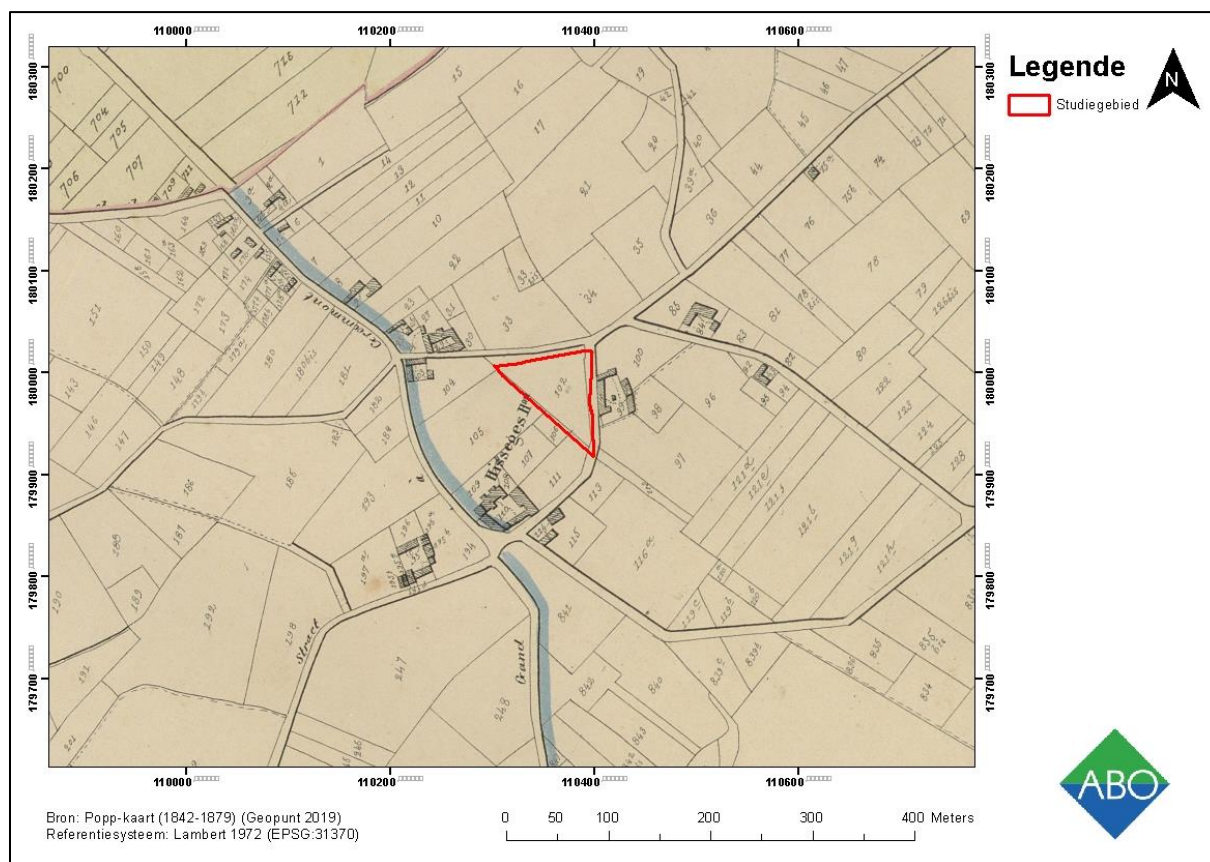
De Vandermaelenkaart geeft quasi dezelfde situatie weer als de Atlas der Buurtwegen (Figuur 25). Het studiegebied is momenteel in gebruik als grasland, zonder bebouwing.

Figuur 25: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

4.7.6 POPP-KAART (CA. 1842-1879)

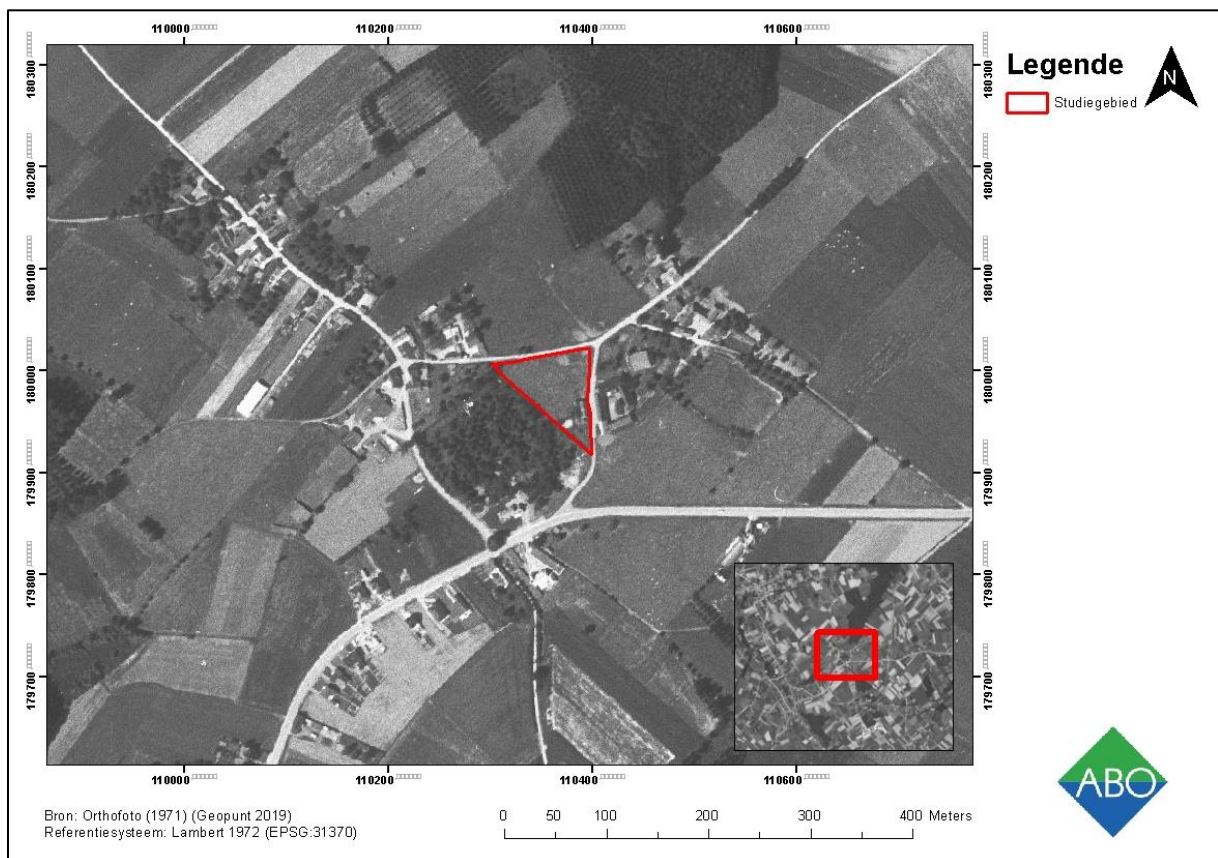
De Popp-kaart geeft quasi dezelfde situatie weer als voorgaande kaarten (Figuur 26). Er zijn dan ook weinig landschapsveranderingen in de omgeving.

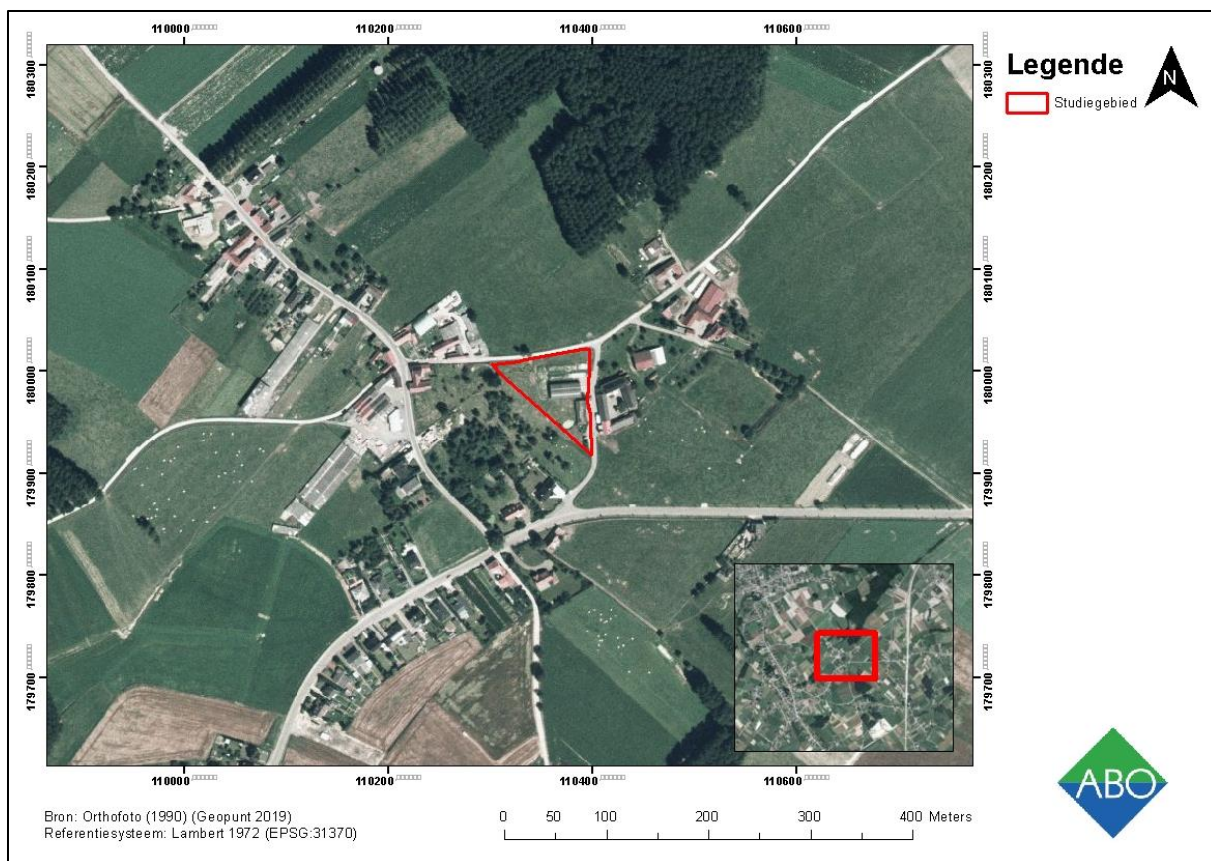
Figuur 26: Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

4.8 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

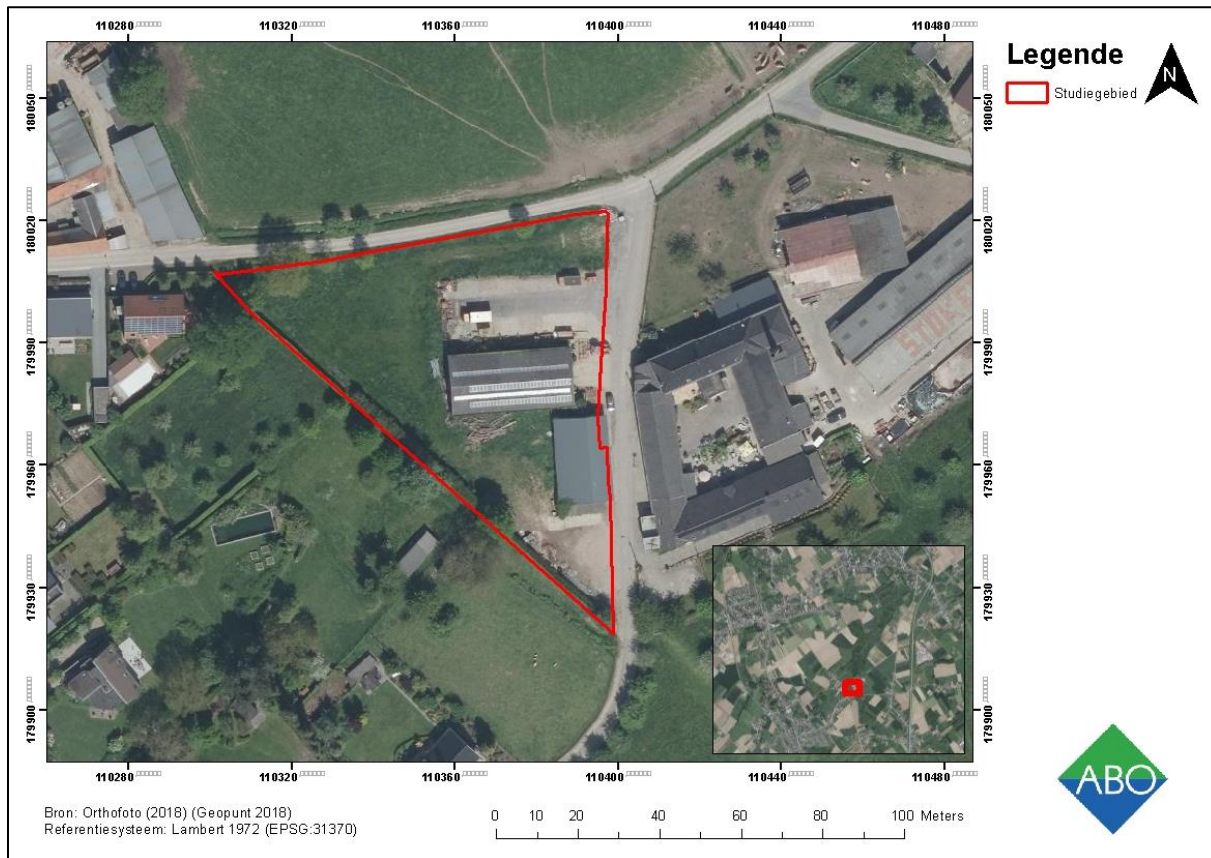
Op de orthofoto van 1971 is er voor het eerst sinds de Ferrariskaart opnieuw bebouwing aanwezig binnen het studiegebied (Figuur 27). Het gaat om het te behouden gebouwen in het zuidoosten van het studiegebied. Het overige deel blijft in gebruik als grasland. Ten westen van het studiegebied is bebossing zichtbaar ter hoogte van de ontgonnen kalkgroeve zoals opgenomen in de bodemkaart (zie hfst. 3.2.1). Op de orthofoto van 1990 is een nieuw gebouw opgericht (Figuur 28). Het gaat om de oost-west georiënteerde landbouwloods die gesloopt zal worden binnen het kader van deze archeologienota (zie hfst. 2.2). Verder is ook het begin van de aanleg van de verharding ten noorden van deze loods zichtbaar. De aanleg van deze verharding is de meest recente verandering binnen het studiegebied, zoals te zien is op de orthofoto van 2018 (Figuur 29).

Figuur 27: Luchtfoto 1971, panchromatisch met aanduiding studiegebied (Geopunt 2019)

Figuur 28: Orthofotomozaïek (1990) met aanduiding studiegebied (Geopunt 2019)

Figuur 29: Orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

5 ASSESSMENTRAPPORT: CONTROLEBORINGEN

5.1 INLEIDING

Op vrijdag 5 februari 2019 werden binnen het kader van de archeologienota 5 controleboringen uitgevoerd. Ter hoogte van de verhardingen werden de boringen initieel met een kernboor ($\varnothing$ 125mm) uitgevoerd om door de verhardingen heen te kunnen boren. Dit was enkel vereist voor boring 1. De boring werd vervolgens verdergezet met een Edelmanboor ($\varnothing$ 7cm). Er dient opgemerkt te worden dat de aanwezige verhardingen op het terrein verschillen (asfalt, beton, puin). Daarnaast wordt opgemerkt dat er tijdens de boringen een hoge grondwaterstand werd vastgesteld, deels veroorzaakt door zware regenval in aanloop van en tijdens het veldwerk.

Het boorgrid werd zodanig opgesteld zodat het volledige terrein onderzocht kon worden, rekening houdend met de verschillende verstoringen (bebouwing, verharding) en de hellingsgraad.

5.2 BORINGEN

Hieronder volgt een overzicht van de resultaten van de controleboringen (Figuur 30 - Figuur 38).

Figuur 30: Boorplan weergegeven op een orthofoto (2017) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

- Boring 1

0 – 30cm: puinverharding

30 – 95cm: leem, zwak zandig, donker zwartgrijs, zeer nat (mogelijk organische resten/grachtvulling?)

95 – 150cm: zand, zwak lemig, licht blauwgrijs, roestverschijnselen vanaf 120cm (Tertiair zand)

Figuur 31: Foto van boring 1 (ABO nv 2019)

- Boring 2

0 – 35cm: leem, matig zandig, kleine baksteenbrokken, heterogeen, iets zandiger dan onderliggende laag (A-horizont)

35 – 70cm: leem, zwak zandig, donker bruingrijs, zeer compact, lemiger dan bovenliggende laag (grondwaterstand op 65cm) (B-horizont)

70 – 100cm: zand, vrij lemig, licht beigebruin, zeer nat, roestverschijnselen vanaf 90cm (C-horizont)

100 – 120cm: zand, matig lemig, grondwater, licht blauwgrijs, gereduceerd (Tertiair zand)

Figuur 32: Foto van boring 2 (ABO nv 2019)

- Boring 3

0 – 60cm: leem, zwak zandig, donker zwartbruin (A-horizont)

60 – 100cm: leem, zwak zandig, zeer compact, zeer lemig, roestvlekken, grondwaterstand op 60cm. (B-horizont)

100 – 150cm: zand, zwak lemig, geelbeige, roestverschijnselen (C-horizont)

Figuur 33: Foto van boring 3 (ABO nv 2019)

- Boring 4

0 – 50cm: leem, zwak zandig, donker zwartbruin (A-horizont)

50 – 95cm: leem, zwak zandig, grijsbruin, zeer lemig, zeer compact, roestvlekken, zeer nat, grondwaterstand 80cm

95 – 120cm: zand, zwak lemig, geelbeige, roestverschijnselen, zeer nat (onder GWS)

Figuur 34: Foto van boring 4 (ABO nv 2019)

- Boring 5

0 – 30cm: zand, zwak lemig, donker zwartbruin, vermengd, bioturbatie (A-horizont)

30 – 70cm: zand, zwak lemig, houtskoolresten, baksteenresten, gevlekt (zie Figuur 36)

70 – 110cm: leem, zwak zandig, grijsbruin, grote hoeveelheid baksteenresten onderaan (mogelijk archeologisch?), zeer compact, zeer nat, grondwaterstand 80cm, ophoging, opvulling of uitbraakspoor? (zie Figuur 37)

110 – 130cm: zand, matig lemig, geelbeige, roestverschijnselen (C-horizont)

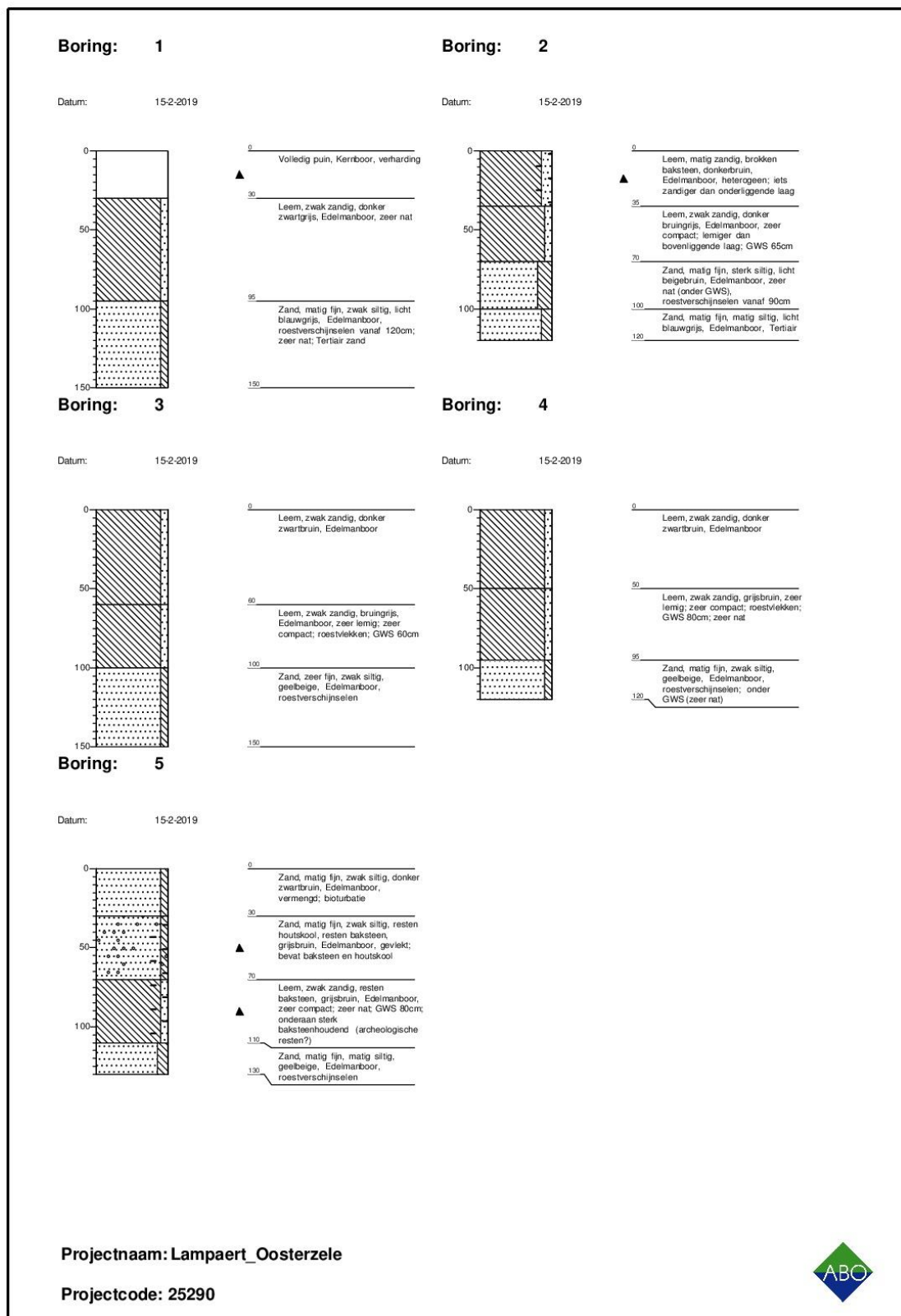
Figuur 35: Foto van boring 5 (ABO nv 2019)

Figuur 36: Detailfoto van baksteen- en houtskoolresten net onder de A-horizont (ABO nv 2019)

Figuur 37: Foto van sterk puinhoudende laag met veel baksteenresten net boven de C-horizont (ABO nv 2019)

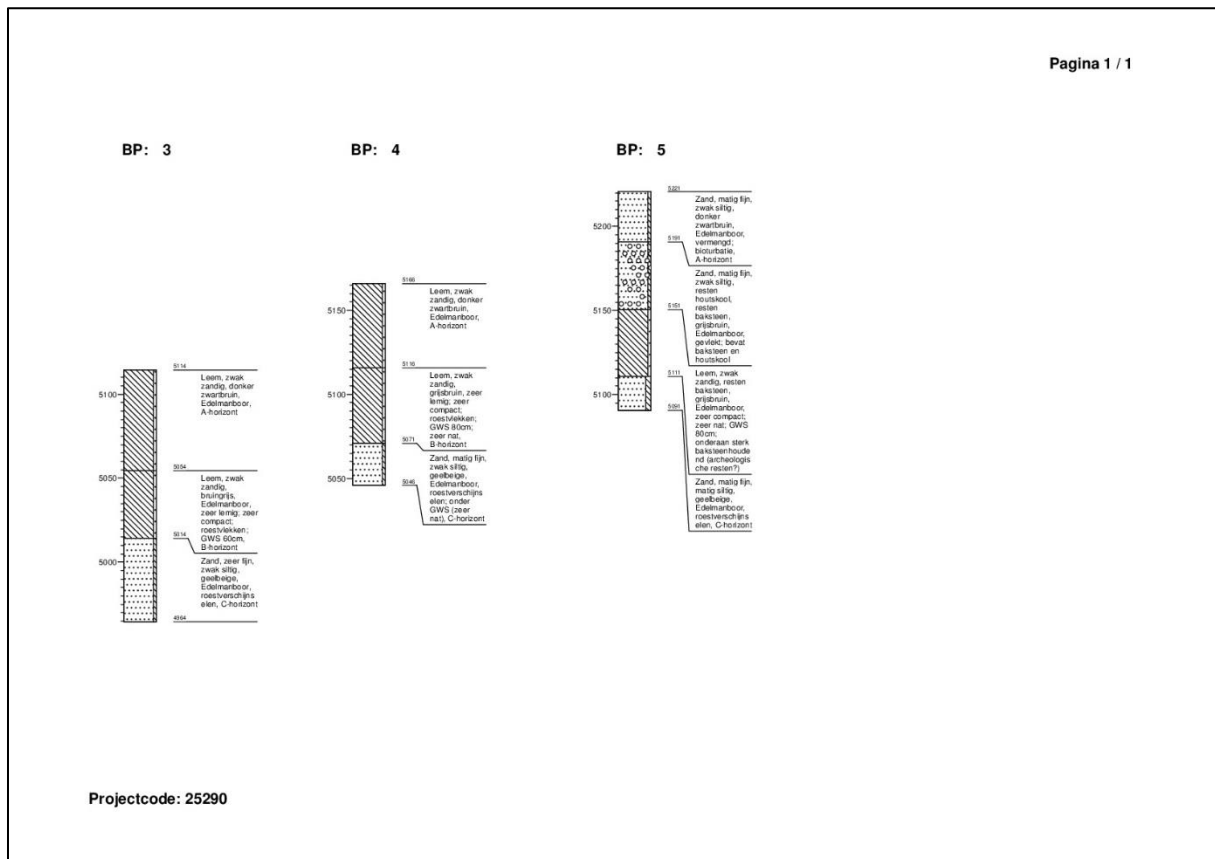
Figuur 38: Boorprofielen van de uitgevoerde controleboringen (ABO nv 2019)

5.3 BOORTRANSECT

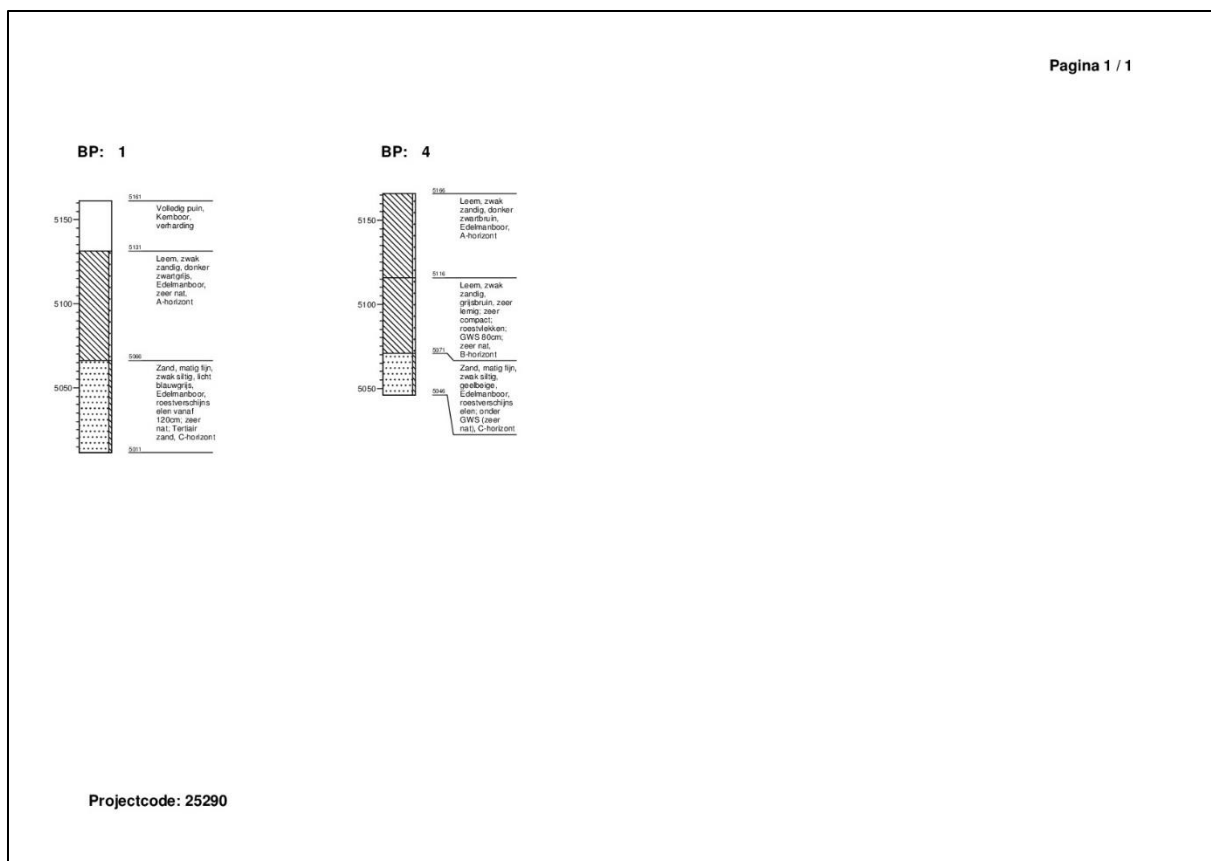
Op basis van de uitgevoerde boringen werden twee boortransecten opgesteld.

Het boortransect noordwest-zuidoost omvat boringen 3, 4 en 5 (Figuur 39). Hieruit blijkt duidelijk dat het terrein afhelt naar het noordwesten toe. Het hoogteverschil aan het maaiveld stemt overeen met het hoogteverschil tussen de verschillende horizonten. De horizonten tussen de verschillende boringen liggen dus quasi steeds op eenzelfde diepte onder het maaiveld, maar verschillen in mTAW. Dit duidt erop dat de oorspronkelijke topografie (paleotopografie) nog steeds bewaard is gebleven en niet genivelleerd werd.

Het boortransect noordoost-zuidwest omvat boring 1 en 4 (Figuur 40). Deze boringen zijn op quasi dezelfde hoogte gelegen. De top van de geelbeige C-horizont (boring 4) is op dezelfde hoogte gelegen als de top van het grijsblauwe Tertiair zand (boring 1). Aangezien er ook geen geelbeige zandlemige (Quartaire) C-horizont bewaard is gebleven in boring 1, werd deze vermoedelijk afgetopt of genivelleerd bij de aanleg van de huidige verhardingen. Anderzijds is het ook mogelijk dat de boring 1 in dieperliggend spoor (gracht, kuil, ...) werd uitgevoerd. Het boorprofiel kan hier geen uitsluitsel over brengen.

Figuur 39: Boortransect noordwest-zuidoost (ABO nv 2019)

Figuur 40: Boortranssect noordoost-zuidwest (ABO nv 2019)

5.4 CONCLUSIE

De resultaten van de 5 controleboringen stemmen grotendeels overeen met de bodemkaart. De bodemkaart duidt immers op de aanwezigheid van matig natte zandleembodems (type **Ldc**). De natte bodemomstandigheden en hoge grondwaterstand die werden aangetroffen bij de controleboringen zijn vermoedelijk ook te wijten aan de natte terrein- en weersomstandigheden tijdens de uitvoering van het veldwerk.

Boring 2 – 5 duiden op een gunstige bewaringstoestand voor mogelijke archeologisch relevante lagen. Deze archeologisch relevante lagen kunnen omschreven worden als een compacte, sterk lemige bruingrijze B-horizont met roestverschijnselen. In het geval van boring 2 en 5 werden er ook baksteenresten aangetroffen. In elk van deze boringen was de C-horizont intact (i.e. niet geroerd), eveneens duidend op een gunstige bewaringstoestand van mogelijke archeologisch relevante lagen.

Daarenboven werd bij boring 5 naast baksteenresten ook houtskool aangetroffen onder de A-horizont. Op grotere diepte (ca. 110cm-mv) werd een sterk puinhoudende laag aangetroffen met een grote hoeveelheid baksteenresten. Deze baksteenresten werden tot op de top van de C-horizont aangetroffen. Op basis van de Ferrariskaart was op deze locatie een gebouw gelegen. Vermoedelijk werd een restant van dit gebouw aangeboord bij boring 5. Verder onderzoek met ingreep in de bodem zal uitsluitsel moeten brengen over de aard, datering en omvang van deze resten.

Ter hoogte van boring 1 werd geen B-horizont of geelbeige (Quartaire) C-horizont aangetroffen. De afwezigheid van een B-horizont én de afwezigheid van een geelbeige C-horizont duiden er mogelijk op dat de C-horizont werd afgetopt of genivelleerd werd. Mogelijk werden archeologisch relevante lagen dus reeds vernietigd bij de aanleg van de huidige verhardingen.

Het is ook mogelijk dat de boring werd geplaatst in een dieperliggend archeologisch spoor, waardoor dit een verschillend boorprofiel opleverde. De aanwezigheid van een donker zwartgrijze laag met mogelijke organische resten versterkt de hypothese dat het mogelijk om een archeologisch spoor gaat. Het boorprofiel biedt hier echter geen uitsluitsel over. In beide gevallen kan niet worden uitgesloten dat er nog restanten van dieperliggende archeologische resten (paalkuilen, waterputten, e.d.) kunnen worden aangetroffen.

Op basis van bovenstaande argumenten kan worden gesteld dat er een matig tot hoog archeologisch potentieel is voor het aantreffen van archeologische resten binnen het studiegebied. Hoewel de bewaringstoestand ter hoogte van de verhardingen en gebouwen minder gunstig is, kan niet worden uitgesloten dat er nog dieperliggende archeologische resten kunnen worden aangetroffen. De aanwezigheid van archeologische resten uit de steentijd lijkt eerder uitgesloten gezien de aanwezigheid van baksteenresten uit de (post-)middeleeuwen. Daarenboven werd geen begraven paleobodem of podzol aangetroffen, noch werd silexmateriaal waargenomen. De hoge archeologische verwachting naar (post-)middeleeuwse resten is dan ook relevanter. Bijgevolg wordt een vooronderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd om eventuele archeologische resten nader te onderzoeken.

6 BESLUIT

6.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Oosterzele bevindt zich op de noordelijke grens van de Vlaamse Ardennen in de zandleemstreek. Vanuit landschappelijk oogpunt is het studiegebied gelegen op een overgangszone tussen de hoger gelegen Vlaamse Ardennen in het zuiden en de Molenbeekvallei in het (noord-)westen. De meeste gekende archeologische sites bevinden zich hogerop de zandruggen in het zuiden of langsheen de Molenbeekvallei in het (noord-)westen. Deze archeologische resten werden gedateerd in de steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe/nieuwste tijd.

Het archeologisch potentieel is het hoogst voor de middeleeuwen en later, wanneer de heerlijkheden Issegem en Balegem zijn ontstaan. Vermoedelijk werden in deze periode ook de wegen aangelegd die reeds op de oudst beschikbare cartografische bronnen zijn opgetekend, waaronder het kasteel van Issegem. Aangezien Issegem een belangrijk knooppunt van wegen vormde met onder meer de weg Gent-Geraardsbergen, wordt er bebouwing verwacht langsheen deze knooppunten. Op de Ferrariskaart worden eveneens vier gebouwen weergegeven binnen het studiegebied, die op de daaropvolgende cartografische bronnen verdwijnen. De bloeiperiode van de Balegemse steengroeves (in de nabije omgeving van het studiegebied) is in de 15de-16de eeuw te situeren, duidend op intensieve ontginning in de omgeving.

6.2 SAMENVATTING EN POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van het bekomen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden ter hoogte van het kadastraal perceel 102G te Issegem/Balegem (Oosterzele).

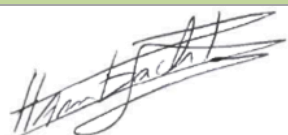
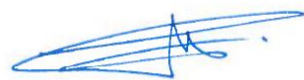
Het doel van dit onderzoek was driedig. Ten eerste werd op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede werd nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde werd nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

- 1) Op basis van een landschappelijke en archeologische analyse wordt gesteld dat er archeologische resten uit de middeleeuwen of later verwacht worden binnen het studiegebied. Het valt echter ook niet uit te sluiten dat er archeologische resten uit de steentijd, metaaltijden of Romeinse tijd kunnen worden aangetroffen, gezien er reeds vindplaatsen gekend zijn op een landschappelijk gelijkaardige locatie. De hoge verwachting voor de middeleeuwse periode en later is gebaseerd op de gekende archeologische sites (CAI), de verwachting van reeds bekrachtigde archeologienota's en de aanwezigheid van een viertal gebouwen binnen het studiegebied op de Ferrariskaart. Daarnaast spelen de aanwezigheid van een groeve en het 13de-eeuwse kasteel van Issegem een belangrijke rol in de historische ontwikkeling van Issegem. Verder is de plaats van Issegem binnen het wegennet – een knooppunt van een drietal kruispunten in alle windrichting - niet verwaarloosbaar. De controleboringen lijken de aanwezigheid van eventuele steentijdresten eerder uit te sluiten vanwege de aanwezigheid van baksteenresten binnen de archeologisch relevante lagen en de afwezigheid van een begraven bodem of artefacten en/of ecofacten gerelateerd aan de steentijd.

- 2) Binnen de geplande verkaveling wordt uitgegaan van een maximale verstoring van de bodemopbouw. Op basis van de Ferrariskaart zijn een viertal gebouwen aanwezig binnen het studiegebied. Mogelijk zijn deze gebouwen goed bewaard gebleven gezien het terrein als grasland in gebruik werd genomen tot het deels bebouwd en verhard werd in de loop van de 20ste eeuw. De uitgevoerde controleboringen duiden dan ook op een gunstige bewaringstoestand op de onverharde delen van het terrein, hoewel er nog steeds dieperliggende archeologische resten kunnen aangetroffen worden binnen de verharde delen. Mogelijke archeologisch relevante lagen worden dan ook bedreigd door de geplande werkzaamheden.
- 3) Het potentieel tot kennisvermeerdering is hoog, omwille van de gunstige bewaringstoestand die werd vastgesteld tijdens de controleboringen en de aanwezigheid van een viertal gebouwen op de Ferrariskaart. Mogelijk werd één van deze gebouwen aangeboord binnen het booronderzoek (boring 5). Daarenboven is Issegem aan een knooppunt van drie kruispunten gelegen, duidend op de belangrijke verkeersas. Ook de nabijheid van een groeve en het kasteel van Issegem duiden op een hoog potentieel tot kennisvermeerdering voor het aantreffen van grondsporensites, met name vanaf de middeleeuwen. Daarnaast is het studiegebied gelegen op een gunstige landschappelijke locatie. Doordat er slechts weinig archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden in de directe omgeving (< 1.000m) kan een archeologisch onderzoek binnen het huidige studiegebied een belangrijke bijdrage leveren aan het archeologisch inzicht van de regio.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt dan ook een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem aanbevolen.

7 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		21 februari 2019
Toon Moeskops	Business Unit Manager		21 februari 2019
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		21 februari 2019

8 BIBLIOGRAFIE

- Acke B., Bartholomieux B., Wyns G., Bracke M., 2017. *Archeologienota Balegem Kapelweg (prov. Oost-Vlaanderen). Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek*.
- Acke B., Bracke M., Van Quaethem K., 2017. *Archeologienota Oosterzele Houtemstraat 2-12*, Zelzate.
- Archief PAM Velzeken 1998. Ruilverkaveling op het grondgebied van de gemeente Sint-Lievens-Houtem. Archeologisch vooronderzoek, Provinciaal Archeologisch Museum Zuidoost-Vlaanderen. Site Velzeke.
- Bauters L., 1987. Een merovingische pot van Balegem-Kattenberg, *Jaarboek Het Land van Rode* 10, 5-22.
- Bogemans F., 2007. Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 29: Kortrijk, *Vlaamse Overheid Dienst Natuurlijk Rijkdommen*, Brussel.
- Bourgeois J., Meganck M., Semey J., Verlaeckt K., 1999. Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, III, *Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks* 7.
- CadGIS 2019: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 18 juli 2019).
- Deconynck J., Reniere S., Rozek J., Mikkelsen J.H., 2013. Oosterzele – Boterbloemstraat. Rapportage van het archeologisch proefsleuvenonderzoek 19 augustus – 2 september 2013, *GATE-rapport* 59.
- De Smet L., 1997. Geschiedenis van de parochie Balegem, *Land van Rode* 98, 11-24.
- Devroe A., 2017. *Archeologienota Oosterzele – dorp*, Mechelen.
- DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2019: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 18 juli 2019).
- Geopunt Vlaanderen 2019: Basiskaarten (Luchtfoto 2019, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 18 juli 2019).
- Geopunt Vlaanderen 2019: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 18 juli 2019).
- Geopunt Vlaanderen 2019: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 september 2019).
- Heynssens N., De Brant R., Hoorne J., 2017. Oosterzele – Nederstenberg – woningen. Februari – maart 2017, *DL&H Archeologienota*, Adegem.
- Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2019
- Kalshoven M., Kooi M., 2017. Een opgraving langs de rand van Scheldewindeke (Oosterzele). Sporen uit de ijzertijd, Romeinse tijd en late middeleeuwen/nieuwe tijd, *BAAC Rapport*, Deventer.
- Laloo P., Verbrugghe G., Vergauwe R., 2016. Scheldewindeke Molenhof Stationsstraat. Archeologienota, *GATE-rapport*, Bredene.
- Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 18 juli 2019).
- Poulain M., Maréchal S., Pede R., Cherretté B., 2017a. Balegem – Kalle-houte aanleg fietssnelweg, *SOLVA-Archeologierapport* 132, Vlierzele.

Poulain M., Maréchal S., Pede R., Cherretté B., 2017b. Scheldewindeke – Roosbroekstraat – Van Thorenburghlaan aanleg fietssnelweg, *SOLVA-Archeologierapport 135*, Vlierzele.

Vanhoutte H., 1993. Wel en wee van windmolens in het Oostvlaams Scheldeland, *Molenecho's* 21 (4), 190-197.

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.